

Novice, Celovec

- **Trampusch, Sebastjan. Pozabite Facebook! Danes se uporablja vse drugo : socialna omrežja / Sebastjan Trampusch.** Facebook je najbolj priljubljeno socialno omrežje na svetu. Za mlade pa že zdavnaj ni več najbolj atraktivno. saj raje uporabljajo WhatsApp in YouTube. Zgodovina socialnih omrežij. Razcvet so socialna omrežja doživela na začetku 21. stoletja, ko so se med letoma 2002 in 2005 po vrsti pojavile strani Friendster, Facebook, MySpace ali YouTube. Socialnih omrežij je danes nad 200. Nenehno se pojavljajo nova z novo ciljno publiko. Vse je možno, od socialnega omrežja za ljubitelje psov do omrežja Whisper, kjer uporabniki lahko anonimno delijo svoje največje skrivnosti. Predvsem pri mladini pa gre trend v smer omrežij s slikami in videospoti, brez besedil in povezav. Največje socialno omrežje je še naprej Facebook, ki ima 1,86 milijard uporabnikov na svetu.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 2-3**

- **Sturm, Marjan. Notifikacija ADP in prof. dr. Kristan : mnenja bralcev / Marjan Sturm.- Dr. Ivan Kristan mi v Novicah očita, da nasprotujem notifikaciji nasledstva Slovenije kot sopedpisnice Avstrijske državne pogodbe (ADP). To ne drži, ker te pravice sploh nimam. Slovenija je mednarodnopravni subjekt in seveda sama odloča o tem. Koroški Slovenci kot manjšina nismo mednarodnopravni subjekt. V prizadevanjih za jezikovne in kulturne pravice se sklicujemo na mednarodne pogodbe, kot so senžermenska pogodba, sedmi člen ADP in obe konvenciji Sveta Evrope, da naštejemo le najpomembnejše. Nekako je čudno, da tako pomembno vprašanje razdeljuje slovenski politični prostor od vsega začetka samostojne in demokratične Republike Slovenije. Ob tem bode v oči, da ministri, predsedniki države in predsedniki državnega zbora in sveta, dokler so »na oblasti«, ne zagovarjajo notifikacije, jo celo odklanjajo, ko se upokojijo ali pa so v opoziciji do vlade, pa se izkažejo kot veliki zagovorniki notifikacije.**

V svojih prispevkih sem opozarjal na naše izkušnje, da Jugoslavija kot sopedpisnica ADP niti v najhujših konfliktnih časih (leta 1957/58 ob ukinitvi obveznega dvojezičnega šolstva, v začetku sedemdesetih let ob konfliktnih okoli dvojezičnih tabel in ob ortstafelšturmu, leta 1977 ob zakonu o narodnostnih skupinah itd. na Koroškem ni uspela sprožiti postopka po petindrdesetem členu ADP, ki je predviden za razreševanje različnih interpretacij posameznih členov ADP. Nadalje sem opozoril, da so gospodarji ADP podpisnice ADP, torej štiri velesile, ki imajo v zadevi interpretacije ADP v rokah škarje in platno. Petintrideseti člen ADP predvideva, da se sestanejo veleposlaniki podpisnic in zavzamejo konsenzualno stališče do kakega vprašanja ADP. Ugotoviti je treba, da od leta 1955 do danes še ni prišlo do kakega sestanka na podlagi petintridesetega člena ADP. Zato sem skeptičen, da bi notifikacija s strani Slovenije to prakso bistveno spremenila.

Zmotno je tudi misliti, da je Češka zaradi notifikacije ADP postala pogodbená stranka ADP. Avstrija je s svojo noto temu nasprotovala, in ker gre pri ADP za pogodbo zaprtega tipa, je ta avstrijski ugovor učinkoval. Obe strani, Češka in Avstrija, sta polemiko o tem v interesu dobrosedskih odnosov ustavili. Položaj češke in slovaške manjšine, ki sicer nista omenjeni v ADP, se v Avstriji zaradi te notifikacije ni spremenil ali izboljšal.

Seveda pa ima Slovenija vso pravico, da to poskusi.

Kar zadeva mejo med Slovenijo in Avstrijo, ki jo po mnenju prof. Kristana določa peti člen ADP, pa tole: leta 1945 je Avstrija sprejela zakone o prevzemu pravnega sistema prve republike v drugo (Rechtsüberleitungsgesetze). S temi zakoni je Avstrija že leta 1945 prevzela ves pravni sistem iz prve republike razen tistih delov, ki so bili v nasprotju z demokratično in neodvisno Avstrijo. Med njimi je tudi senžermenska pogodba, ki natanko določa mejo med Avstrijo in tedanjo Kraljevino SHS. Šele na tej podlagi postane jasno, da v petem členu ADP piše zgolj, da se Avstrija vzpostavi v mejah, ki so veljale 1. januarja 1938, tedanje meje pa je določila senžermenska pogodba. Ko govorimo o ADP, je pač treba poznati avstrijsko pravno zgodovino. Poleg tega sta Avstrija in Slovenija po osamosvojitvi v letih 1992 in 1993 z izmenjavo diplomatskih not priznali še nadaljnje pogodbe, ki zadevajo mejo med obema državama.

Malo nerodno je, da dr. Kristan omenja peti člen ADP kot nekako jugoslovansko zaslugo za neodvisno Avstrijo. Drži prav nasprotno, Jugoslavija je do leta 1949 zahtevala spremembo meje in s petim členom ADP so podpisnice ADP v resnici potrdile avstrijsko pozicijo v mejnem vprašanju, ki se ji je ob koncu hočeš nočeš priključila tudi Jugoslavija. Te simbolike ne gre kar tako spregledati.

Sicer pa razprave o notifikaciji v Sloveniji sploh ne razumem. Do sedaj je samostojna in demokratična Slovenija imela okoli sedem zunanjih ministrov in štiri predsednike. Zakaj ti zunanji ministri in predsedniki države v vseh 6 letih od osamosvojitve niso nagovorili svojih kolegov zunanjih ministrov in predsednikov in jih opozorili, da živi v Avstriji slovenska manjšina, ki je zaščitená s pogodbo, ki so jo podpisali prav zunanji ministri Sovjetske zveze, Francije, Združenih držav Amerike in Velike Britanije? Rekli bi lahko nekako tako: »Dragi prijatelji, Avstrija po našem in po mnenju slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem zelo restriktivno interpretira in izvaja sedmi člen te pogodbe, ki ste jo vi podpisali. Vi ste odgovorni za avtentično interpretacijo te pogodbe. Prosim Vas, da

skličete sestanek veleposlanikov podpisnic ADP na podlagi petintridesetega člena ADP in izrazite avtentično mnenje o vsebini sedmega člena ADP, še posebej kar se tiče odstavka 2 (šolstvo), 3 (dvojezični napisi in uradni jezik) in 4 (enakopravni razvoj).«

Resnici na ljubo je treba ugotoviti, da je Slovenija še zlasti po letu 1997 nekajkrat opravila konzultacije pri podpisnicah ADP in se tudi na temelju teh konzultacij ni odločila za notifikacijo ADP. Morda se je situacija spremenila in bi podpisnice ADP danes bile pripravljene za aktivnejšo politiko v vprašanju interpretacije ADP. Tega ne vemo. Vsekakor ponovne konzultacije ne bi škodovala. Bile bi koristne za odločitev o morebitni notifikaciji ADP.

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 4

- **Kulmesch, Janko. "Potem je bolje, da se ne naredi nič" : deželni jezik / Janko Kulmesch.- Celovec. Kot znano, so se koalicijske stranke, potem , ko je šef ljudske stranke Christian Benger odstopil od prvotnega predloga, ki ga je sam formuliral, sporazumele za formulacijo, s katero je Benger dosegel, da se prvič po letu 1920 zapiše v deželno ustavo: deželni jezik je nemščina. Ta sporazum je sprožil vrsto reakcij, mdr. tudi v medijih. Slovenske politične organizacije NSKS, ZSO in SKS so se na ta sporazum odzvale z usklajenim stališčem in ga posredovale pristojnemu deželnozbornemu odboru za ustavna vprašanja, ki mu predseduje Andreas Scherwitzl (SPÖ), podpredsednica pa je Zalka Kuchling (Zeleni).- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 4****
- **Van der Bellen: "Dvojezičnost je prednost Koroške" : prvi uradni obisk.- Celovec. Avstrijski zvezni predsednik Van der Bellen se je na svojem prvem uradnem obisku na Koroškem srečal tudi s predstavniki manjšine.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 5****
- **Ottowitz, Niko. Uspešni dijaki in dijakinje Slovenske gimnazije : avstrijsko šolsko prvenstvo v alpskem smučanju / Niko Ottowitz.- Od 20. do. 23. marca je v slovitnem salzburškem Saalbach - Hinterglemmu potekalo avstrijsko šolsko prvenstvo v alpskem smučanju Schul Olympics 2017.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 5****
- **Kulmesch, Janko. KuKuKK. društvo, ki ima srce še zlasti za otroke : novo gledališko društvo / Janko Kulmesch.- Organizacijska duša novega gledališkega društva KuKuKK je Natalija Hartmann.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 7****
- Vsi predstavniki Glasbene šole uspešni : natečaj Prima la musica 2017.- Dijaki Glasbene šole so osvojili dve 1. in dve 2. mesti.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 11**
- **Wakounig, Bojan. Zlata jama za raziskave : Kapelski pasijon / Bojan Wakounig.- Erich Prunč in Matija Okorn sta izdala znanstveno monografijo o Kapelskem pasijonu in odprla nova vprašanja.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 11****
- **Wakounig, Bojan. Edina konstanta je spreminjanje : Globaški kulturni teden 2017 in Simona Krajger / Bojan Wakounig.- Globasnica. Ambient arheološkega romarskega muzeja v Globasnici je prav primeren za razstave, še posebej za prikaz slik Simone Krajger.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 12****
- **Wakounig, Bojan. Psihološko do pike dodelan muzikal Gypsy : Mestno gledališče Celovec / Bojan Wakounig.- Celovško mestno gledališče prikazuje muzikal Gypsy v režiji Igorja Pisona in s sijajno Susan Rigvava - Dumas v vlogi dominantne matere Rose.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 13****
- Wakounig, Bojan.- Sanjski in ptičji svet na konzulatu : okno k sosedu / Bojan Wakounig.- Celovec. Stene sprejemne dvorane generalnega konzulata Republike Slovenije te dni krasijo podobe, ki znotraj dopolnjujejo vigred, ki se zunaj vse bolj bohoti. Minuli četrtek je generalni konzul Milan Predan odprl že 12. v nizu razstav Okno k sosedu.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 12**
- **Dobljanom sedmič zapovrstjo uspela kvalifikacija za finale avstrijske odbojarske lige : odbojka.- Varovanci trenerja Hafnerja so minulo soboto dobili tretjo polfinalno tekmo s 3:0 v nizih in se kvalificirali za finale avstrijske odbojarske lige, ki se bo začelo v četrtek, 6. aprila.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 13 (31. mar. 2017), str. 14****

Primorski dnevnik, Trst

- Sandor Tence. Ne bo ulice žrtev taborišča na Rabu, bo pa spomin nanje: Turin – odgovor občinske uprave. Zgodovinarji načrtujejo nove pobude o italijanskih zločinih v drugi svetovni vojni. Primorski dnevnik, št. 75, 31.3.2017, str. 3
- Lingvistično ali politično vprašanje?: Sarajevo – deklaracija intelektualcev iz BiH, Črne Gore, Hrvaške in Srbije o skupnem jeziku. V med sabo sprtih državah govorijo skupen jezik, ki ima standardne različice in svoje ime v vsaki državi, povdarjajo podpisniki, (sta).Primorski dnevnik, št. 75, 31.3.2017, str. 2
- Poziv za sodelovanje na Slofestu in nova pravila za sofinanciranje manjšine: Trst – sestanek med SKGZ in ZSKD. Primorski dnevnik, št. 75, 31.3.2017, str. 18
- Sandor Tence. »Zadnja leta sem prebil več časa v uredništvu kot doma«: Trst – vodja slovenskega uredništva RAI Ivo Jevnikar od danes v pokoju. Primorski dnevnik, št. 76, 1.4.2017, str. 5
- Sanela Čoralić. Strah pred neznanim je eden od razlogov za evroskepticizem: Trst – združenje Dialoghi Europei v dvorani Tessitori. O tem je prepričan evropski evroposlanec Ivo Vajgl, ki je bil gost petkove okrogle mize. Primorski dnevnik, št. 77, 2.4.2017, str. 3
- Zagon v zadnjem desetletju: čedad – 40 let delovanja Glasbene matice v Nadiških dolinah. Na srečanju s SKGZ izpostavljena hvalevredna vloga Davida Klodiča. Vprašanje Rezije še vedno odprto. Primorski dnevnik, št. 78, 4.4.2017, str. 6

- Barbara Ferluga. »Izpostavljeni smo najvišji logiki kapitala: prevladi moči in strahu«: Opčine – Marko Kravos na svečanosti ob 73-letnici umora 71 talcev. Pino Rovereto: »Zgodovina naj v današnjem hitrem tempu ne gre v pozabo«. Primorski dnevnik, št. 78, 4.4.2017, str. 6
- (st). Kdaj in koga bo RAI imenoval za naslednika Iva Jevnikarja?: Trst – slovenski informativni programi. Do tedaj bo namestnik Enrico Castelli, ki do tedaj ostaja v Milanu. Primorski dnevnik, št. 79, 5.4.2017, str. 3
- Aljoša Fonda. Po kruh odšli v Evropo, srce pa pustili v Afriki: Trst – nekaj ur s senegalskimi uličnimi prodajalci. Nekateri so pred kratkim prepluli Sredozemsko morje. Starejšega prodajalca čaka v domovini šest otrok. Primorski dnevnik, št. 79, 5.4.2017, str. 5
- (ar). Če manjšina nima jasnega koncepta, prostor napolnijo drugi: Gorica – evropslanka Angelika Mlinar Pod lipami. Primorski dnevnik, št. 79, 5.4.2017, str. 13
- (rop) Množičen praznik mladih in najmlajših: Boljunec – že 46. Revija Pesem mladih. V soboto in nedeljo zapelo kar 28 šolskih in družbenih skupin. Primorski dnevnik, št. 77, 2.4.2017, str. 6
- Imena slovenskih šol na uradnih dokumentih še vedno brez šumnikov. Rim – poslanka Blažina na šolskem ministrstvu. Primorski dnevnik, št. 80, 6.4.2017, str. 3
- Sara Sternad. »«Moja zgodba je zgodba generacije, ki je preživela vojno in nacifašizem«, T rst – v TKS predstavitev knjige Pričevalec partizanstva in deportacije. Primorski dnevnik, št. 80, 6.4.2017, str. 6
-

Primorske novice, Koper

- Vesna Humar. V službi ljudstva na pomoč: demokracija kašlja in edini sirup je aktivno državljanstvo. Primorske novice, št. 75, 31.3.2017, str. 11
- Jana Krebelj. Pacient ne govori slovensko. Izšel je priročnik, ki naj bi zdravstvenemu osebju pomagal pri sporazumevanju s tujimi pacienti. Primorske novice, št. 75, 31.3.2017, str. 15
- Reka Šav. »Vedno, ko se krepí pritisk, se krepí tudi upor«: dr. Lana Zdravković in mag. Marko Ribač o vstajah v Sloveniji v letih 2012 in 2013. Primorske novice, št. 75, 31.3.2017, str. 16-17
- Biljana Pavlović. Namesto koncepta rasti – odrast: dileme trajnostnega razvoja: dr. Dušan Plut zagovarja nujo po novi, trajnostno sonaravni razvojni paradigmi. Primorske novice, št. 75, 31.3.2017, str. 18-19
- Silva Križman. 6,6 milijona evrov za ograje, pol milijona pa za odškodnine: vlada naj bi v kratkem sprejela uredbo o metodologiji za izračun odškodnine. Primorske novice, št. 77, 3.4.2017, str. 4
- Danijel Cek. Kolone do Berlina ali verdarle izjeme?: od petka naprej bodo policisti na meji s Hrvaško skenirali in preverili dokument slehernega potnika. Primorske novice, št. 77, 3.4.2017, str. 3

Delo, Ljubljana

- **Ljudje so izgubili zaupanje v državne institucije. Intervju: Talat Xhaferi, podpredsednik DUI. Pogovarjal se je: Vili Einspieler. Delo, 31.03.2017, str. 7**

Talat Xhaferi, podpredsednik DUI. Gjorge Ivanov je uzurpiral vse obstoječe in neobstoječe pristojnosti predsednika države

Gostivar – Podpredsednik Demokratične unije za integracijo (DUI) in najresnejši kandidat za novega predsednika sobranja Talat Xhaferi je bivši vojak, ki so ga izšolali Srbi in Američani. Bivši visoki častnik nekdanje JLA ne izključuje kaosa v državi. Kot bivši poveljnik albanske narodnoosvobodilne vojske in obrambni minister ne pričakuje oboroženega konflikta. Če se bodo res zgodili medetnični spopadi, bo Talat Xhaferi, kot je povedal za Delo, zahteval od mednarodne skupnosti, naj mu vrne orožje, ki ga je deponiral po sklenitvi ohridskega mirovnega sporazuma. Njegovi rojaki v Gostivarju upajo, da se ne bo ponovilo leto 2001, ker si nihče ne želi nove vojne.

Albanci se pritožujejo, da država ne namenja dovolj denarja za razvoj občin, v katerih so večinsko prebivalstvo.

Parlament ne bi mogel sprejeti nobenega proračuna brez podpore DUI. Ste glasovali proti albanskim interesom?

Ni problem proračun, temveč njegova realizacija. Niso bile spoštovane odločitve, ki smo jih sprejeli s proračunom v vladi in parlamentu, zakon o lokalni samoupravi pa se ni uresničeval. Po zakonu o enakomernem razvoju regij bi morala država nameniti odstotek BDP v sklad za manj razvita območja, vendar finančni minister pogosto ni ravnal skladno z zakonom. Tako na primer občine prejemale dotacije za izobraževanje glede na število učencev, učiteljev, šolskih objektov in transportnih stroškov, vendar dotacije niso prišle pravočasno ali pa so jih občine dobile po obrokih. Poleg tega polstoletnega zaostanka ni mogoče nadoknaditi v desetih letih.

V urbanih predelih, v katerih živijo Albanci, so tako tudi infrastrukturne potrebe veliko večje kot v predelih, v katerih živijo Makedonci. V igri je več faktorjev, ki vplivajo na neenakopravnost Albancev. Uresničevanje zakonov so ignorirali predsednik vlade in posamezni ministri. Tudi zato so številni Albanci glasovali za SDSM. Kako bodo socialdemokrati izpolnjevali dane obljube, bomo šele videli.

Boste parlamentarna zasedanja, če boste izvoljeni za predsednika, kljub očitkom, da je to protiestavno, vodili v albanskem jeziku?

Po zakonu lahko vsak poslanec v parlamentu uporablja svoj jezik. V preteklosti ni bilo težav, čez noč pa je VMRO-DPMNE obrnila ploščo, češ da to ne velja za predsednika parlamenta. Po ustavi makedonski jezik velja za uradni, albanski pa za drugi službeni jezik. Ustava dopušča alternativo, po kateri je mogoče s posebnim zakonom urediti uporabo drugega jezika v organih državne oblasti. Čeprav je bila VMRO-DPMNE proti sprejetju zakona, češ da že ustava dovolj dobro ureja uporabo

jezikov, smo ga sprejeli leta 2008 in dopolnili leta 2011, vendar z zakonom določene regulacije državnih jezikov v državnih organih še nismo implementirali.

- **Trideset azilantov. Brane Piano o narodnosti Velenja. Delo, 31.03.2017, str. 11**

Tlačani in knezi

Bolj ko tlačani računamo, manj se bojimo migrantov. Ministrstvo je napovedalo, da bi lahko 30 azilantov naselilo v velenjski Stari vasi, če se razmere in tokovi migracij z juga ne bodo bistveno povečali. Vzemimo torej 30 migrantov, ki sicer še niso v Velenju, in računajmo.

Leta 2015, ko jih po naših vaseh še nismo preštevali, se je v Velenje priselilo 365 tujcev, v tujino pa se je odselilo 386 Velenjčanov. Odšlo je največ moških, pri ženskah pa je bila bilanca pozitivna – iz tujine jih je prišlo 28 več, kakor jih je iz Velenja odšlo. Kaj, če bi torej azilante poročili z viškom priseljenih žensk v Velenju, pa se desnica ne bi več bala posilstev? Šalo na stran. V Velenje se je predlani priselilo tudi 1276 ljudi iz drugih občin. Šment, v druge občine se jih je odselilo še več – 1307. To bi pa že lahko skrbelo velenjsko levico, ki tradicionalna vlada v mestu: zakaj ljudje odhajajo?

Še preden bi lahko začeli o tem razmišljati, se je v občini z nekaj manj kakor 33.000 prebivalci že začelo predvolilno obdobje na hrbtih 30 – za zdaj brezimnih – migrantov. Trideset migrantov je le tisočinka prebivalstva, in če tradicionalno gostoljubni in širokosrčni Šalečani z njimi ne bi znali živeti tako, kakor živijo s četrtino ali skoraj 8000 prebivalci, ki po narodni pripadnosti niso Slovenci, potem tlačani res ne vemo, kaj naj si mislimo. Jih res nočejo ali jih nekdo v pripravah na volitve le ščuva?

V Velenju je približno 2000 ljudi narodnostno neopredeljenih, več kot 2000 je Muslimanov, več kot 2000 Hrvatov, več kot 1500 Srbov in potem še nekaj sto pripadnikov drugih narodov.

Spomnimo, da velenjska leva oblast in njen prvi knez Bojan Kontič ne nasprotujeta naselitvi omejenega števila migrantov v samski dom v Stari vasi, z desnice zbrana civilna iniciativa pa poskuša to na vse načine preprečiti.

Tudi Kontič je prejšnji teden omenil migrante, ko je odgovarjal na vprašanje, ali se že pripravlja na lokalne volitve leta 2018: »Za zdaj ne vem niti, ali in kje bom sploh kandidiral. Do prihodnjih volitev bomo imeli še veliko težav v zvezi z azilanti.

Dandanes se volitve dobijo z nasprotovanjem emigrantom. Jaz pa vztrajam, da je treba ljudem pomagati tudi za ceno izgube podpore na volitvah.«

To smo si tlačani zapisali v beležnico in evo, zdaj smo objavili. Če se zavzimate za podobne vrednote, ga boste lahko vedno prijeli za besedo.

S tisto Staro vasjo v Velenju je pa tako. Razen menda samo dveh hiš, od katerih je ena Kontičeva, so v Stari vasi vsi podpisali, da nočejo 30 migrantov. Da imajo na dvoriščih železnico in da jim bodo razširili obrtno cono, jih moti manj, kot bi jih 30 novih sosedov. Eh, ti velenjski Slovenci.

- **Jezik Srbov in Hrvatov znova enak? Jožica Grgič. Delo, 31.03.2017, str. 28**

Deklaracija o skupnem jeziku. Burni odzivi zlasti na Hrvaškem, a tam dobro vedo, kaj so kašika, bioskop in pantalone

V slovenskih osnovnih šolah so včasih poučevali srbohrvaški jezik, kombinacijo hrvaščine in srščine, ki od leta 1991 ne obstaja več. Srbohrvaščina je razpadla na hrvaški, srbski, bosanski in črnogorski jezik, nacionalizmi pa so pripeljali do absurda, da so začeli knjige, filme in dokumente iz enega od teh jezikov v drugega prevajati.

Da jezik na Hrvaškem, v Srbiji, Bosni in Hercegovini ter Črni gori ne bi bil več sredstvo politične manipulacije, je 30 strokovnjakov različnih profilov iz teh držav sestavilo deklaracijo o skupnem jeziku, ki so jo včeraj predstavili v Sarajevu.

Deklaracijo, objavljeno na spletu pred dvema dneva, je do zdaj podpisalo 2000 ljudi, med njimi ugledni intelektualci in umetniki.

Bistvo deklaracije je stališče, da v omenjenih državah uporabljajo skupni jezik, z njegovim poimenovanjem pa se ne ukvarja. Gre za skupni standardni jezik policentričnega tipa oziroma za jezik, v katerem govori več narodov v več državah s prepoznanimi različicami, kakršni so tudi nemški, angleški, arabski, francoski, španski, portugalski in mnogi drugi jeziki. Štiri poimenovanja za standardne različice – bosanski, črnogorski, hrvaški in srbski – ne pomenijo, da so to tudi štirje različni jeziki, piše v deklaraciji, v kateri med drugim pozivajo k »nujni odpravi vseh oblik segregacije in diskriminacije v izobraževalnih ustanovah in prenehanju umetnega ločevanja jezika«.

Ostri odzivi

Odzivi na deklaracijo so različni, najostrejši na Hrvaškem, kjer so se odzvali predstavniki političnih strank in celo premier Andrej Plenković z besedami, da o deklaraciji ni vredno izgubljati besed in da je hrvaški jezik opredeljen z ustavo in je eden od uradnih jezikov Evropske unije. Nasprotuje ji tudi Hrvaška akademija znanosti in umetnosti. Medtem ko nekateri, med njimi hrvaška ministrica za kulturo Nina Obuljen Koržinek, menijo, da je skupni jezik politični konstrukt, ustvarjen s skupno državo leta 1945, pa nekateri Hrvati menijo nasprotno. Eden od podpisnikov deklaracije, filozof, pisatelj in aktivist Igor Štikl, Hrvat, rojen v Sarajevu, pojasnjuje, da deklaracija ne poziva k ustvarjanju skupnega jezika, temveč da je treba pustiti jezikovnemu prežemanju prosto pot.

Srbski pisatelj Vladimir Arsenijević pa še opozarja, da je treba premagati nenaravne razmere v regiji, kjer identitetske politike prevladujejo nad lingvistično znanostjo. Z deklaracijo naj bi zmanjšali škodo, ki jo povzročajo identitetske politike v regiji, kar je še najbolj očitno v izobraževanju v BiH, kjer so otroci pogosto segregirani na podlagi jezika.

Prvič po zadnji vojni

To je prva takšna deklaracija po vojnah na območju nekdanje Jugoslavije, ki je pritegnila zelo veliko piscev in intelektualcev in ki se kot skupni dokument postavlja po robu lingvističnemu nacionalizmu. Prispevala naj bi k ukinitvi nacionalizma v šolah in vsakodnevni komunikaciji.

Avtorji deklaracije imajo gotovo najboljše namene in nikakor, kot jim očitajo, jim ne gre za politično provokacijo ali poskus ustvarjanja nove Jugoslavije.

Eno od vprašanj zagovornikov deklaracije je: zakaj v Argentini govorijo špansko, v Braziliji portugalsko, prebivalci BiH, Hrvaške, Črne gore in Srbije pa v različnih jezikih? So ti res različni in je na primer BiH res trojezična država? Ker se vsi med sabo razumejo, je možno dvoje: bodisi so poliglotti bodisi govorijo isti jezik.

Jezik in narod

Deklaracija poudarja, da je policentrični jezik na svetu nekaj najbolj normalnega. Jeziki se zelo pogosto ne ujemajo z narodi in niso sredstvo identitete, kot kaže primer Avstrije: govorijo nemški jezik, zaradi česar niso Avstrijci nič manj Avstrijci. Podobno je z angleščino ter njenimi maternimi govorci Škoti, Irci, Avstralci, Američani.

Po lingvističnih standardih gre v primerih, ko se jeziki ujemajo 75-odstotno, za skupni jezik oziroma skupno lingvistično osnovo, ki pa je omenjena tudi v deklaraciji izpred 50 let. In kakor pravi hrvaški pisatelj in novinar Ante Tomić, vsi na Hrvaškem, tudi najbolj goreči ustaši in pravaši, dobro vedo, kaj so kašika, bioskop in pantalone. Niti rojeni po razpadu Jugoslavije nimajo problemov z razumevanjem srbsčine ali bosanščine, pravi Tomić. »Deklaracija o skupnem jeziku nasprotuje groznemu, idiotskemu, nečloveškemu stanju, v katerem je danes naš jezik. Podpisal sem jo, ker spravljivo in prijateljsko priznava vsakogar, ker afirmira različnost, dovoljuje, da ima ena stvar več imen, da mi vsi govorimo v enem jeziku, ki se od kraja do kraja imenuje različno, nekje je hrvaški, nekje srbski, nekje bosanski, nekje črnogorski.«

- **Dubljinska uredba pred preizkušnjo. M. V. Delo, 01.04.2017, str. 1**

Migracije. Ali je bila balkanska pot zakonita, bo povedalo Sodišče EU

Ljubljana – Nedavna javna obravnava Sodišča EU v Luxembourg, ki je potekala na predlog slovenskega vrhovnega sodišča, bi lahko prinesla odločitev, po kateri se evropske države glede begunskega vala in legalnosti vstopov tistih, ki so bili na balkanski migrantski poti, ne bodo mogle več sprenevedati.

Septembra lani se je vrhovno sodišče s predlogom za predhodno odločanje zaradi primera sirjskega državljana, ki je v našem azilnem domu, obrnilo na Sodišče EU. Ministrstvo za notranje zadeve je njegovo prošnjo za mednarodno zaščito namreč zavrnilo, tudi upravno sodišče mu ni pritrnilo.

Trije sodniki upravnega oddelka vrhovnega sodišča so ugotovili, da dubljinska uredba ne prinaša odgovora na naslednje vprašanje: kako je mogoče, da ob spremstvu policije na odrejenem prehodu državne meje v drugo državo vstopiš nezakonito? Zato so prekinili postopek odločanja o pritožbi sirjskega begunca, ki noče nazaj na Hrvaško, in se obrnili na Sodišče EU. Že dejstvo, da je javna obravnava pritegnila veliko predstavnikov iz drugih evropskih držav, kaže na pomembnost odločitve, ki bo povedala, kako široke so meje presoje dubljinske uredbe. In tako kot bo povedala v tem primeru, bo veljalo za vse države EU. Odločitve Sodišča EU sicer ni mogoče pričakovati v kratkem. Bo bolj politična ali pravna?

- **Vrhovno sodišče preizkuša meje dubljinske uredbe. Majda Vukelić. Delo, 01.04.2017, str. 2**

Na predlog vrhovnega sodišča je luksemburško sodišče EU opravilo javno obravnavo v zvezi z dubljinsko uredbo.

Ljubljana – Ali dubljinska uredba daje ustrezne odgovore na razmere, ko smo na balkanski poti imeli množičen begunski val in se je posameznik odločil, da Slovenijo zaprosi za mednarodno zaščito? To zanima naše vrhovno sodišče. Na potezi je sodišče EU.

Pred štirimi dnevi je veliki senat sodišča EU v Luxembourg opravil javno obravnavo predloga za predhodno odločanje, ki ga je septembra lani vložilo slovensko vrhovno sodišče. Ko bo sodišče EU sprejelo svojo odločitev, bo ta veljala za vse države članice EU. Glede na to, da je bilo na javni obravnavi poleg predstavnikov evropske komisije prisotnih kar nekaj predstavnikov različnih evropskih držav, lahko sklepamo, da Evropo še kako zanima, kako bodo evropski sodniki odločili o vprašanju, ki ga je zastavilo vrhovno sodišče naše države in ki zadeva celotno evropsko skupnost. Tisti, ki so bili v tork na luksemburškem sodišču, pravijo, da je bilo za obravnavo izjemno zanimanje, že to, da je primer v obravnavo nemudoma vzel veliki senat sodišča EU, kar se zgodi redkokdaj, pove, kako pomembno vprašanje je sprožila naša država.

Dolga pot

Gre za primer sirskega državljana, ki je februarja lani iz svoje domovine odšel v Libanon, nato Turčijo, Grčijo, Makedonijo, Srbijo, Hrvaško in Slovenijo. Iz Hrvaške je k nam prišel z »migracijskim vlakom«, kot je v predlogu za predhodno odločanje zapisalo vrhovno sodišče. Že na poti iz Srbije v Hrvaško so ga, tako kot druge številne migrante, spremljali srbski državni organi, na hrvaško stran je vstopil na za to odrejenem prehodu državne meje. Tudi na hrvaški strani so ga spremljali nadzorniki, ki njegovega vstopa v državo niso zavrnilo, prav tako niso uvedli nobenega postopka zaradi zapustitve hrvaškega ozemlja ali preverjali, če sirski begunec izpolnjuje pogoje za zakonit vstop na hrvaško ozemlje. Organi naše sosednje države so nato organizirali prevoz do slovenske državne meje.

Zapleti

Sirski državljan, ki je začasno nastanjen v izpostavi ljubljanskega azilnega doma, je pri nas zaprosil za mednarodno zaščito, vendar je naše notranje ministrstvo junija lani odločilo, da njegove prošnje ne bo obravnavalo, saj je v skladu z dubljinskimi pravili za to pristojna Hrvaška. Razlog: prosilec je v našo državo vstopil nezakonito, tej ugotovitvi je julija pritrnilo tudi upravno sodišče in njegovo tožbo zavrnilo kot neutemeljeno. Je pa do pravnomočne odločitve vrhovnega sodišča odložilo predajo sirskega begunca Hrvaški, dokler o tem zadnje besede ne reče vrhovno sodišče. Toda to ni bilo prepričano, da evropska pravila, ki tako in tako niso bila pisana za primere množičnih migracij, dajejo odgovor na tokratno dilemo. Sirski begunec, ki ga zastopa slovenjgraški odvetnik Sebastijan Zbičajnik, je namreč prepričan, da v našo državo ni vstopil nezakonito (vrnitve na Hrvaško pa si ne želi), saj so ga na poti, tako kot mnoge druge, spremljali državni organi. Kako je torej mogoče, da ob spremstvu policije na odrejenem prehodu meje v neko državo vstopiš nezakonito?

Pravno odločilna dejstva

Upravni senat vrhovnega sodišča, v katerem so bili Peter Golob, Tatjana Steinman in Brigita Domjan Pavlin, je prekinil odločanje o pritožbi sirskega begunca in sodišču EU predlagal, naj po nujnem postopku odloči o vprašanih, ki so jih nanj naslovili. Po nujnem postopku tudi zato, ker je begunec v slabem psihofizičnem stanju in potrebuje stalen zdravniški nadzor. Vrhovne sodnike zanima, kaj sodišče EU šteje za nezakonit vstop oziroma prebivanje v državi članici EU oziroma kako si razlaga nezakonito oziroma nepravilno prečkanje državne meje. Dubljinska uredba namreč govori zgolj o tem, da se

nepravilno prečkanje meje in s tem nepravilni vstop v državo članico ugotovi na podlagi dokazov in posrednih okoliščin. S tem ne bi bilo nič narobe, če bi bilo, tako vrhovno sodišče, iz uredbe razbrati, »katera dejstva so pravno odločilna za presojo takega načina vstopa.«

- **Ne igrajte se s sovraštvom, jezo in zavistjo! Gostujoče pero: Mirjana Nastran Ule, redna profesorica za socialno psihologijo na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljana. Delo, 01.04.2017, str. 5**

Domoljubje. Državi ni mar za etično načelo, da drugemu ne stori tega, česar ne želiš, da bi drugi storili tebi

Konec prejšnjega tedna smo bili hote ali nehote priča dvema popolnoma nasprotnima izlivoma »domoljubja«: skokom v Planici in izgonu sirske družine. Naši politiki so se seveda kazali na prvem dogodku. Na drugega se sploh niso odzvali, številnim pozivom in opozorilom civilno-družbenih organizacij, društev ter posameznikov in posameznic navkljub.

Zavist je hujska kot sovraštvo

Najprej žica, pa zakon o tujcih, pa izgon mlade družine! Zdi se, da je država in politiki, ki jo upravljajo, izgubila moralni kompas. Nam državljanom in državljkam pa se vse bolj ožijo prostori svobode in človekovega dostojanstva. Pri izgonu sirske družine so bili celo napadeni državljani in državljanke Slovenije, protestniki in protestnice proti temu nehumanemu dejanju, ki jim je mar za človeško dostojanstvo, svobodo in solidarnost.

Kaj pravzaprav oblast s temi dejanji sporoča državljanom in državljkam; da ji je kaj malo mar za etično načelo, ki ga vsebujejo vsi temeljni etični kodeksi s Biblijo vred, da drugemu ne stori tega, česar ne želiš, da bi drugi storili tebi.

Nasprotno, sporoča, da lahko storiš vse hudo drugemu, tudi če je ta izmučen, nemočen, samo da je – tujec. Kdo pa je tujec? Lahko tudi kdorkoli izmed nas v določenih situacijah. V družbi mladih smo tujci starejši. V družbi moških smo tujke ženske. V družbi zaposlenih, so tujci nezaposleni. V družbi bogatih so tujci revni ...

Taka oblastniška dejanja v Sloveniji odpirajo prostor za širjenje paranoidne mentalitete. Ta pa je zelo nevarna. Znani nemški družbeni teoretik Max Horkheimer je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja opozoril, da je v modernih družbah psihološki izvor socialnih predsodkov in izbruhov nacionalističnega sovraštva ravno v paranoični mentaliteti, v potlačenih strahovih in zavisti ljudi. Nastane kot posledica pomanjkanja življenjske radosti zaradi materialne bede ali še bolj zaradi socialne in kulturne bede. Zavist kot posledica paranoidne mentalitete postane za številne ljudi temeljno življenjsko občutje in čustvo. Zavist je zelo razdirajoče čustvo. Je hujske kot sovraštvo in tudi bolj nepomirljiva od njega ter vodi v predsodke, če je zanje odprt prostor.

Epidemije predsodkov

Vsi ljudje v vsakdanjem življenju podlegamo različnim predsodkom, vendar se ti predsodki ne aktualizirajo nujno na ravni zavesti in dejanj, če za to ni posebnih zunanjih spodbud. Toda če se družbene razmere zaostrijo in se začne politični razvoj, ki širi strah in omejevanje svobode, potem se začne množična aktualizacija latentnih predsodkov. Sproži se epidemično širjenje predsodkov.

Blodne predstave se zgostijo v nevaren plaz, ki lahko povzroči veliko zla. Proces je podoben širjenju epidemij, neke vrste socialni okužbi. Zdi se, da je takrat ljudem dovoljena vsaka bolesta in paranoična projekcija lastnih težav na ustrezne, politično in ideološko označene (stigmatizirane) žrtve družbenih predsodkov.

In ne slepimo se, da v sodobnih kulturah, kjer imamo polna usta demokracije in človekovih pravic, ni predsodkov. Raziskave predsodkov kažejo, da se je v sodobnih družbah zgodil le premik v načinu izražanja predsodkov. Tradicionalne predsodke postopno nadomeščajo »modernejši« predsodki, ki so bolj prilagojeni tudi retoriki človekovih pravic in svoboščin. Zanje je značilno, da se antipatija do določenih družbenih skupin ne izraža več neposredno, kot je veljalo za tradicionalne predsodke, ampak prikrito, simbolično. Medtem ko so ljudje nekdaj predsodke izražali v neposrednih stikih s člani drugih družbenih skupin, se zdaj kažejo predvsem skozi izogibanje stikov z njimi, hladni distanci do drugih in drugačnih.

Gre pravzaprav za novo vrsto predsodkovnega mišljenja, izražanja in delovanja. Temelji bolj na favoriziranju pripadnikov svoje skupine kot na diskriminaciji tuje. Tipična sodobna oblika izražanja kakega predsodka je: »Nič nimam proti beguncem, tujcem, toda ...« – »toda« sledi kakšnemu navideznemu splošnemu dejstvu, ki meče dozdevno slabo luč na tujce ..., na primer: »Mnogi živijo na račun socialnih podpor in se izogibljejo delu.«

Sodobni razisem se v zahodnih družbah raje sklicuje na povezanost naroda z redom in mirom, zagotavljanjem svobode, zakona in odgovornosti, bojem proti kriminalu ali bojem proti terorizmu kot pa na razlike med kulturami, etničnimi ali družbenimi skupinami. V takem diskurzu je majhen korak od »begunca« k »teroristu«. Skratka, pripadnost določeni manjšini se izenači z določenim problemom.

- **Državlani so pokazali več razuma kot njihovi politični predstavniki. Intervju: Zoran Zaev, makedonski politik, prvak SDSM. Pogovarjal se je: Vili Einspieler. Delo, Sobotna priloga, 01.04.2017, str. 16-17**

Verjetno bo novi makedonski premier. Njegovi rojaki mu priznavajo veliko poguma, ker se je uprl avtoritarnemu režimu, so pa zelo zadržani do njegovih velikopoteznih načrtov. Pred časom se je ujel v koruptivno zgodbo, ki jo je javno razkril prvak VMRO-DPMNE Nikola Gruevski. Pri prodaji gradbene parcele naj bi od podjetnika zahteval »prostovoljni prispevek« za brata in cerkev. Zoran Zaev pravi, da so mu vse podtaknili.

Kaj prinaša prečiščeni program prihodnje vlade?

Gre za načrt za življenje v Makedoniji. V njem so zajete obljube, ki jih je dala Socialdemokratska zveza Makedonije (SDSM) koaliciji civilne družbe, in obljube albanskih strank DUI, Besa in Zveze za Albance. Vsaka vlada v svoj program vključi obljube iz predvolilne kampanje.

Ali lahko pojasnite načrt za življenje v Makedoniji?

Prednostna naloga so reforme, ki jih od nas zahtevajo Evropska unija in državljani. To so reforme pravosodnih organov, državne administracije, medijev, tajnih služb in druge reforme, ki nam bodo zagotovile polnopravno članstvo v EU in Natu. Državlani zahtevajo neodvisno in nenadzorovano sodstvo, neodvisne medije in državne institucije. Več kot 70 odstotkov vladnega programa predstavlja gospodarstvo, ker izboljšanje razmer v gospodarstvu in kakovost življenja pričakujejo vsi državljani, ne glede na njihovo etnično pripadnost.

Kot ekonomist in zasebnik sem prepričan, da bo Makedonija uspešna in da bomo preprečili beg mladih, ki iščejo boljšo prihodnost po vsem svetu. Zadržati jih moramo v državi, ker so generator našega razvoja. Makedonija je v zadnjem desetletju izgubila prek 600.000 državljanov, več kot 80 odstotkov med njimi pa je bilo mladih izobraženih ljudi. To je najbolj grenka realnost države. Naš cilj je, da to spremenimo z gospodarskim razvojem.

Kaj bodo pridobili pripadniki civilne družbe, ki so vas podprli v pisani revoluciji, in množica ljudi, katerih glas se praviloma ne sliši?

Borijo se za iste vrednote, za katere smo se tudi mi. Neodvisnost državnih institucij pomeni, da ne bodo več vodilni kadri le člani strank, ker bodo enakopravno dostopne vsem državljanom. Verjamem, da bodo institucije, kot so protikorupcijska, protimonopolna, protidiskriminacijska, in državni zavod za revizijo vodili strokovnjaki, ki jim imamo v civilni družbi in političnih strankah. Zato lahko normaliziramo državni sistem, ki je stoodstotno strankarski, tako da imamo namesto državnih strankarske institucije. V boju so nas ljudje podprli, ker si prizadevamo za vrnitev pravičnosti in pravne države, neodvisnosti medijev, demokratičnih procesov ter enakopravnosti vseh državljanov, ne glede na njihov socialni položaj, nacionalno pripadnost ali politična in verska prepričanja.

Ko ste v javnosti objavili posnetke prisluhov, so se na udaru v glavnem znašli funkcionarji VMRO-DPMNE na čelu z Nikolo Gruevskim. Ali prisluškovalna afera ni kompromitirala tudi voditeljev albanskih strank, še zlasti DUI, ki je bila na oblasti?

To je bil razlog, da smo se tako dolgo dogovarjali z DUI. Objavili smo tudi »bombek«, ki so razkrile ravnanje vodilnih kadrov DUI. Čeprav jih je to prizadelo, ker naj bi bil naš glavni sovražnik VMRO-DPMNE in ne levo usmerjena albanska stranka, smo obljubili državljanom, da bomo objavili imena vseh, za katere obstaja utemeljeni sum, da so ravnali nezakonito in v škodo državljanov in države. Nikogar nismo izvzeli, vsi pa vedo, da se 70 odstotkov prisluhov nanaša na opozicijo, poslovneže, medije, nevladne organizacije in verske skupnosti, dobra četrtina pa na predstavnike vladajočih strank. Državljeni si zaslužijo, da zvedo za vse zlorabe javnih skladov in kršitve zakonodaje. V preiskavi so tudi opozicijske stranke, s SDSM vred. Zakon in pravice morajo biti enaki za vse in odgovarjati morajo vsi, ki so prekršili zakone. Prav tako morajo biti oproščeni obtožb vsi nedolžni, ki so se znašli na zatožni klopi samo po zaslugi najmočnejšega politika v državi.

Kaj bremeni albanske stranke, s katerimi ste sklenili koalicijo?

Gre za finančni kriminal. Objavili smo, kako ministri DUI in visoki predstavniki v državnih strukturah ali direktorji javnih podjetij sklepajo nezakonite posle. To so seveda le indici, vendar je veliko funkcionarjev DUI v preiskavi, prav zaradi javne objave in gradiva, ki smo ga dostavili posebnemu tožilstvu. V vladi ne bo nihče, ki je osumljen. Če se bo član vlade šele kasneje znašel v preiskavi, se bo moral umakniti s položaja. Financiranje SDSM, DUI, Bese in Zveze za Albance mora biti pod nadzorom državnega zavoda za revizijo, člani vlade in vladajočih strank pa ne bodo zavarovani pred kazenskim pregonom za kriminalna in nezakonita dejanja.

- **O enotnosti Unije po brexitu. Saša Vidmajer. Delo, 04.04.2017, str. 1**

Donald Tusk na obisku Enotnost kot največji adut EU – Pri vprašanju migrantov ključen učinkovit nadzor zunanjih meja
Ljubljana – Predsednik evropskega sveta Donald Tusk in gostitelj, premier Miro Cerar, sta v ponedeljek po dvostranskem srečanju poudarila pomembnost enotnosti sedemindvajsetice v pogajanjih z Veliko Britanijo. »Naš najpomembnejši adut je enotnost držav članic,« je dejal gost.

To je bilo vse, kar je Tusk povedal o brexitu. Vprašanja evropskega proračuna, ki bo po odhodu Združenega kraljestva iz Unije precej manjši in naj bi prizadel predvsem vzhodnoevropske članice, ni omenil. V kratki izjavi za medije – na novinarska vprašanja ni želel odgovarjati – je načel še migrantsko problematiko, Zahodni Balkan in konstruktivnost Slovenije.

Po prvih odzivih, ki jih je dobil po predstavljenem osnutku smernic za pogajanja, Tusk ne dvomi, da bo prvi vrh Unije o brexitu 29. aprila pokazal enotnost 27 držav članic. Sloveniji se je zahvalil za konstruktivno in pozitivno stališče do tega.

Zavezani širitveni politiki za Zahodni Balkan

Pogovori predsednika evropskega sveta in slovenskega premiera so obravnavali tudi vprašanje migracij in Zahodnega Balkana. Cerar je omenil napete politične razmere v regiji, še posebno v Makedoniji, in pomembnost evropske perspektive za te države, a tudi izpolnjevanje pogojev za članstvo. Tusk je zagotovil, da »EU ostaja trdno zavezana širitveni politiki za regijo, kar so potrdili voditelji Unije na zadnjem zasedanju evropskega sveta marca«. »Slovenija je ena tistih članic, ki se posebej zaveda pomembnosti stabilnosti Zahodnega Balkana, zato ves čas opozarja, da se mora tudi Evropska unija angažirati in z njimi sodelovati pri iskanju rešitev«, je komentiral gostitelj.

Največ pozornosti je gost namenil migrantski problematiki, pri čemer je bil za rešitev ključen učinkovit nadzor zunanjih meja EU in tesno sodelovanje držav Zahodnega Balkana s Turčijo. Sloveniji je zagotovil, da razume nasprotovanje začasnemu nadzoru na notranjih mejah schengenskega območja in da proučujejo možnosti za ponovno normalno delovanje.

Iz Slovenije – ta je prva, ki jo je Tusk obiskal po sprejetju rimske deklaracije in predstavitvi smernic za pogajanja o brexitu – je odpotoval v Makedonijo.

- **Ničesar ni mogoče rešiti brez pritiska EU in ZDA. Intervju: Selim Ibraimi, politični analitik. Pogovarjal se je: Vili Einspieler.**

Delo, 04.04.2017, str. 7

Selim Ibraimi, politični analitik V Makedoniji bi lahko delovala mirovna misija Makfor, brez nje pa lahko kriza traja še tri leta

Tetovo – Politični analitik Selim Ibraimi je magistriral iz mednarodnih odnosov, kot mnogi njegovi rojaki pa je študiral tudi v ZDA. Čeprav so v Makedoniji še vedno možni najbolj črni scenariji, pričakuje, da se bo vse globlja politična kriza v državi rešila s kompromisom.

Makedonija je v lasti strank na oblasti, ki so ljudem ukradle državo. S tega vidika ne preseneča, da Selim Ibraimi ni dobil službe na univerzi, ker ni v pravi stranki. Delo je našel v nevladni organizaciji (NVO) Center za varnostne študije v Tetovu. NVO deluje po projektnem principu. Če mu uspe s projekti prepričati donatorje, ima delo zagotovljeno, drugače pač ne.

Kako se velika politika, ki se kreira v makedonski prestolnici, kaže med ljudmi na terenu?

Politično dogajanje v Skopju se odraža tudi v drugih mestih. Razporeditev se je spremenilo. Ljudje se sprašujejo, ali bomo dobili novo vlado ali ne, kdo bo premier in katera stranka bo prevzela oblast. Čeprav podpirajo albansko deklaracijo, niso najbolj prepričani, da jo bo nova oblast implementirala v praksi. Zanima jih tudi, kaj bodo naredile albanske stranke za uresničitev zapisanih ciljev.

Se vsaj od daleč kaže izhod iz globoke politične krize?

Ljudje niso za vojno, kot pred 15 leti, temveč za mirno in politično rešitev. Zato pričakujejo, da bo mednarodna skupnost delovala v tej smeri in s stopnjevanjem pritiska prisilila politike k dogovoru. V Makedoniji brez pritiska EU in ZDA ni mogoče ničesar rešiti. Porast nacionalizma tako na makedonski kot na albanski strani je še vedno mogoče nadzorovati. V senci demonstracij zoper albansko platformo in ob blokadi političnega procesa, ki sta ga povzročili VMRO-DPMNE in Socialdemokratska zveza Makedonije (SDSM), je težko najti hitre rešitve. Potreben bi bil krizni menedžment, česar se zaveda tudi EU. Preboja ne bo lahko doseči tudi zato, ker VMRO-DPMNE pričakuje pomoč od Rusije.

Mar bi sprememba državnih simbolov prinesla v razvojno zaostale večinsko albanske občine večjo blaginjo?

V Tetovu prevladuje revščina. Vsi si želijo sprememb, predvsem gospodarskega razvoja, brez katerega ni napredka. Spremembe državnih simbolov ga seveda ne bodo zagotovile, vendar bi to morali rešiti že po ohridskem mirovnem sporazumu. To je napaka in odgovornost Demokratične unije za integracijo (DUI), ki teh vprašanj ni rešila, čeprav je bila na oblasti.

Ali so razmere v državi zrele za uvedbo mednarodnega protektorata?

Krizo je težko rešiti, ker se morajo vsi problemi reševati korak za korakom. EU in ZDA ne smejo dovoliti, da bi se medetnične napetosti razširile po vsej Makedoniji. Potrebna bi bila posebna mirovna misija ZN, kot Unprofor in Ifor v BiH ali Kfor na Kosovu. V Makedoniji bi lahko delovala misija Makfor, brez uvedbe »protektorata« pa lahko kriza traja še tri ali štiri leta. To je izjavil tudi prvak DUI Ali Ahmeti, ki se na drugi strani zavzema za dialog. Albanci potrpežljivo čakajo, da vidijo, kako bo potekalo partnerstvo DUI in SDSM. Najprej morata najti model, kako oblikovati parlament in vlado, pri čemer stranki omejuje strah, da bo VMRO-DPMNE z Nikolo Gruevskim na čelu radikalizirala razmere v državi.

Se bodo Albanci zahvalili Makedoncem za sodelovanje in odšli na svoje?

Makedonska in albanska etnična skupina morata sodelovati v procesu približevanja Makedonije evroatlantskim povezavam. Pred vstopom v vlado bodo albanske stranke zahtevale od SDSM, da se zaveže k uresničevanju njihove platforme. SDSM je naredila nekaj taktičnih napak. Z albanskimi strankami v opoziciji se ni sestala takoj po volitvah in je ustvarila fronto proti VMRO-DPMNE in DUI. Ta zamuda je pripeljala do politične blokade v državi. Ali bodo Albanci odšli na svoje ali ne, je hipotetično vprašanje. Za delitev Albancev in Makedoncev ni na voljo potrebnih elementov. Pomembne so politična, ekonomska in vojaška enakopravnost. Albanci nočejo vojne, hočejo pa enakopravnost in politični dialog. Njihove politične stranke ne razmišljajo o referendumu za osamosvojitve kot realni opciji. Večinsko so za politično rešitev, vendar morajo biti zanjo pripravljeni tudi Makedonci, ki se morajo zavedati, da ne bodo ničesar izgubili.

- **Mi kot varnostna grožnja. Jože Pojbič o Slovencih v Avstriji. Delo, 04.04.2017, str. 12**

Brod na Muri

Na zvezni višji realni gimnaziji v avstrijski Radgoni so minuli petek s ponosom proslavili 50. obletnico ustanovitve te avstrijske srednje šole, ki je zadnjih deset let zelo blizu tudi Slovencem. Ne samo geografsko, saj je do nje iz Gornje Radgone mogoče priti v nekaj minutah peš čez mejni most, ampak tudi zato, ker na njej poučujejo tudi slovenščino, ker se vanjo vpisujejo tudi slovenski dijaki in ker je eden od maturitetnih predmetov na tej gimnaziji lahko tudi slovenščina. Petnajst do 17 slovenskih otrok vsako leto vpišejo na to gimnazijo, ki tudi na ta način rešuje posledice odseljavanja mlajših avstrijskih družin iz Radgonskega kota. A slovensko-avstrijske idile bo morda kmalu konec, saj so v avstrijski Radgoni pred kratkim ustanovili civilno iniciativo proti slovenskim dijakom, proti slovenskim delavcem v tamkajšnjih podjetjih in lokalih in proti Slovencem sploh. »Slovenski dijaki so nekakšni trojanski konji slovenske kulture, ki je zaradi dolgega bivanja v nekdanji Jugoslaviji povsem drugačna od avstrijske. Slovenci so Balkanci in se ne morejo in ne smejo mešati z Avstrijci, šolanje slovenskih dijakov na avstrijski gimnaziji pa bo na koncu prineslo prav to: ti dijaki bodo po srednji šoli v Avstriji še študirali, se po študiju zaposlili in na koncu dobili še avstrijsko državljanstvo ter dobro živeli na naš račun. Medtem pa je vedno več Avstrijcev na robu preživetja, vedno manj si jih lahko privoščijo teden ali dva v slovenskih toplicah, kaj šele v avstrijskih, narašča tudi brezposelnost in sčasoma bodo Avstrijci v lastni državi postavljeni v podrejen, manj vreden položaj,« pravi ustanovitelj iniciative Jan Mooser.

»Slovenci pa utegnejo zaradi svoje balkanske in komunistične preteklosti biti tudi velika varnostna grožnja za Avstrijo in Avstrijce,« pravi Wehrner Grinsen, eden od soustanoviteljev civilne iniciative. »Kar pogledajte, kaj se dogaja pri njih: te dni je oče ubil 13-letnega sina, partner je pred kratkim ubil partnerko in jo hotel, zavito v preprogo, odvreči na smetišču; dva podivjanca sta do smrti pretepla svojega prijatelja in to v živo prenašala na facebooka; lani je partner nekdanjo partnerko zadavil in jo še nekaj časa vozil v avtomobilu, drugi partner je svojo nekdanjo zaklal z nožem vsem na očeh ... Vidite, Slovenci pobijajo že svoje najbližje, člane svojih družin, svoje otroke, žene, prijatelje – kaj bodo počeli šele z nami, ki jim ne pomenimo ničesar! Njihov prihod je resno varnostno tveganje! Zato sem odločno proti temu, da se šolajo, zaposlujejo in naseljujejo pri nas in naša civilna iniciativa je takšno prepoved že zahtevala od župana, od okrajnega glavarstva, deželne vlade in ne nazadnje tudi od zvezne vlade. Za zdaj razumevanja za naše zahteve ni, saj nam vsi še naprej na vse načine vsiljujejo Slovence.«

Da, priznam, nekaj dni zamujam, ampak letos prvi april ni na dan, ko je na vrsti moja kolumna. Ne, Avstrijci v sosednji Radgoni so Slovencev veseli, čeprav so tujci. Hujskaške civilne iniciative proti tujcem so žal predvsem naša specialnost.

- **Kontič prek Židana do Šefičeve objube. P. B. Delo, 05.04.2017, str. 11**

Velenje – Državni sekretar na notranjem ministrstvu Boštjan Šefić je predsedniku SD Dejanu Židanu zagotovil, da bo ministrstvo pri iskanju rešitev za namestitev proslavcev za mednarodno zaščito spoštovalo dogovore, sodelovalo z lokalno skupnostjo in upoštevalo usmeritve, ki jih je mestni svet Velenja sprejel novembra lani in o katerih hoče civilna družba doseči referendum. »To pomeni,« je iz svojega kabineta sporočil župan Bojan Kontič, »da zagotavljajo, da bo po odprtju

Azilnega doma v Velenju vanj nameščenih do največ 30 prosilcev za mednarodno zaščito, kot je zapisano v sklepkih, in ne 150, kot se pojavljajo dezinformacije.« Šefičevo zagotovilo Židanu je očitno posledica Kontičevega petkovega pisma. V njem je Kontič kot predsednik Območne organizacije SD Velenje Židana kot predsednika SD in podpredsednika vlade spomnil, da je treba spoštovati dogovore med koalicijskimi partnerji in ohraniti zaupanje.

- **Boris Pahor, »živi spomenik«. Jožica Grgič. Delo, 06.04.2017, str. 4**

Spomenik. V Tivoliju več kot dva metra visok bronasti kip pisatelju iz Trsta

Ljubljana – Spomeniku literatu in politiku Edvardu Kocbeku v ljubljanskem parku Tivoli se bo danes pridružil spomenik literatu Borisu Pahorju. Prvega so postavili ob stoletnici literatovega rojstva in četrto stoletja po njegovi smrti, drugega so se domislili ob stoletnici pisateljevega rojstva in ga postavljajo malo pred njegovim 104. rojstnim dnevom.

Pesniki in pisatelji so v Sloveniji običajno čakali na spomenike več let, Boris Pahor je izjema.

Nadnaravna velikost

Kipa Kocbeka in Pahorja sta nastala na pobudo podobnih ustanov, Slovenske matice in Mladinske knjige, Kocbekovega so izbrali na vabljenem kiparskem natečaju, Pahorjevega pa je Mladinska knjiga naročila kiparju Mirsadu Begiću, ker ima, kakor so nam dejali, v slovenskem prostoru najboljše reference. Begić je naredil imponanten celopostavni kip iz bronu v nadnaravni velikosti, visok več kot dva metra. Tako se je odločil sam kipar, vendar upodobitev ni v celoti taka, kakor bi si sam želel. Naročnik, Mladinska knjiga, je želel, naj bo Boris Pahor upodobljen s kapo in aktovko.

Logotip Mladinske knjige

Posebno pade v oči logotip Mladinske knjige na aktovki. Na vprašanje, zakaj logotip, v Mladinski knjigi odgovarjajo, da nakazuje povezavo med založbo in avtorjem. »Boris Pahor je večino svojih del, ki so izšla v Sloveniji, izdal pri Skupini Mladinska knjiga, na kar smo zelo ponosni. Mladinska knjiga želi spoštovanje do svojih avtorjev, ki neizbrisno zaznamujejo slovensko kulturo in so ponos založbe, trajno zaznamovati. Tako smo v letu 2015 odkrili Levstikove arkade, pod katerimi so plošče z imeni prejemnikov Levstikovih nagrad za življenjsko delo. Letos bomo ob razglasitvi nagrajencev dodali še dve novi.«

Banaliziranje spomina

Cenjeni umetnostni zgodovinar Gojko Zupan pa meni, da izkoriščanje spomenikov in oseb, na katere spominjajo, za promocijske namene podjetij ali politikov ni primerno. Enako velja pri poimenovanjih ulic, šol, letališč. »Ozaveščeni kulturni delavci ne delajo reklamnih oznak na vidnih straneh kipov. Izjema so manj vidne hrbtne strani spomenikov s kakšno miniaturno oznako. Tam se podpišejo tudi avtorji (kipar, arhitekt, mesto ...). Vsak drugačen način je, milo rečeno, banaliziranje spomina,« pravi Zupan.

Primerneje po smrti

Za mnoge je sporno tudi postavljanje spomenika živemu človeku. Gojko Zupan temu načelno nasprotuje in zagovarja časovno distanco, ker »vsaj desetletje po smrti pri vseh nas prevladujeta pieteta in čustven odnos prijateljev in znancev«. Dodaja, da so v Sloveniji in posebno v Ljubljani spomenike dobivali le živi vladarji ali visoki politiki, od Franca Jožefa (pred sodiščem), Tita (najprej na Gospodarskem razstavišču, pozneje prestavljen v Tivoli) do papeža Janeza Pavla II. Tako rekoč vsem slovenskim politikom so postavili spomenike po smrti, in to razmeroma majhne. »Največji kiparski portret kateregakoli našega rojaka je kip škofa Barage v ZDA. V nekdanji državi smo imeli Slovenci srečo, da nismo postavljali velikih spomenikov Leninu in drugim komunističnim veljakom. Edina izjema je velik, povečan Augustinčičev kip maršala Tita v Velenju, ker se je mesto imenovalo po njem.«

Tudi v svetu so le malo spomenikov postavili živim ljudem ali po njih poimenovali ulice, trge. Med izjemami je kraljica Elizabeta II., ki so ji postavili spomenike vse do Kanade. Nelsonu Mandeli so ga postavili v Londonu blizu parlamenta leta 2007, ko je še živel. Med najbolj banalnimi je spomenik Billu Clintonu v Prištini, ki ga je celo odkril sam. Kjer gojijo kult osebnosti svojih voditeljev, so bolj naklonjeni postavljanju spomenikov, a je, na primer, Fidel Castro prepovedal postavljanje kipov v njegovo čast.

Kult osebnosti v Sloveniji

Kulta osebnosti je bilo v samostojni Sloveniji pri javnih spomenikih razmeroma malo, meni Gojko Zupan. Večkrat so celo sorodniki nasprotovali postavljanju spomenikov, na primer najožji sorodniki predsednika Janeza Drnovška. »Imamo drug problem, preštevilne majhne spomenike, portretne glave in podobno. Takšnih spomenikov ima, na primer Plečnik, v Ljubljani že več kot pol ducata,« pravi Zupan.

Američani radi postavljajo spomenike športnikom in drugim zvezdnikom, zadnjega takšnega so pred kratkim postavili na Madeiri nogometašu Ronaldu, ki se mu je zaradi slabe kakovosti posmehoval ves svet, potem ko je fotografija kipa preplavila splet.

»Živa legenda«

V Mladinski knjigi niso imeli nobenega pomisleka o spomeniku živemu človeku, »ker je Boris Pahor živa legenda«, pravijo. K temu dodajajo: »S svojimi izkušnjami iz totalitarnih sistemov ostaja pričevalec stoletja in kljub častitljivi starosti neomajen borec za demokratična načela, zagovornik pravice narodov do kulturne, politične in jezikovne samobitnosti. Je enkratna postava ne le v slovenski, ampak v evropski zgodovini tega trenutka. Slovenci smo se tako navadili nanj, da na to preradi pozabimo.«

Kako je sploh nastala zamisel o kipu? Porodila se je pred tremi leti in pol ob pisateljevem stotem rojstnem dnevu.

»Celodnevni slavnostni program smo na željo pisatelja začeli v parku Tivoli, pri spomeniku Edvardu Kocbeku. Tako župan Zoran Janković kot predsednik uprave Mladinske knjige Peter Tomšič, ki sta spremljala slavljenca, sta izrazila idejo, da si tudi Boris Pahor kot pričevalec svobode in resnice zasluži trajni poklon Ljubljane; da njegova prizadevanja za narodovo samozavest in pokončnost ohranimo v slovenskem kolektivnem spominu,« odgovarjajo iz Mladinske knjige.

Mestna občina Ljubljana spomenika ni niti financirala niti se ni kako drugače vpletala v izdelavo, izdala je le soglasje k lokaciji postavitve.

Prvotna ideja je bila, da bi po Borisu Pahorju poimenovali ploščad pred Konzorcijem, a so se pozneje raje odločili za kip. V Mladinski knjigi spremembo pojasnjujejo z besedami, da Pahor nikoli ni hodil po uhojenih poteh. »Zato je prevladalo mnenje, da bolj kot na ploščad v središču mesta sodi v miren prostor, v bližino vzornika in prijatelja Edvarda Kocbeka. To je na neki način izrazil že ob svojem 100. rojstnem dnevu, ko se je zaželel najprej pomuditi ob njegovem spomeniku.« Boris Pahor se bo danes udeležil odkritja spomenika sebi. V preteklosti pa vseh časti ni hotel sprejeti. Tako je leta 2009 zavrnil naslov zaslužnega meščana Trsta, ker takratno mestno vodstvo v obrazložitvi ni hotelo napisati Pahorjevega nasprotovanja fašizmu, ampak je omenilo le nasprotovanje nacizmu in komunizmu. Leto pozneje je novi župan Robert Cosolini Pahorjevo zahtevo upošteval in pisatelj je naslov sprejel. Leta 2010 je zavrnil tudi naslov častnega meščana Ljubljane z obrazložitvijo, da Ljubljana kot glavno mesto Slovenije v preteklosti, vse od generala Maistra, ni pokazala dovolj zanimanja za Primorsko. Zmotilo ga je tudi, da ga nihče ni vprašal, ali se strinja s predlogom za naslov častnega meščana. Za kip so ga vprašali.

»Boris Pahor je živi spomenik,« pravi pisateljica italijanska biografinja Cristina Battocletti. Temu ni mogoče oporekati.

- **Fank: Policisti ne bomo krivi za kolone. STA. Delo, 06.04.2017, str. 4**

7. april. Na mejah bo štirikrat več preverjanja potnikov kot do zdaj

Ljubljana – Po petku, ko bo začela veljati uredba EU o nadzoru nad schengensko mejo, bo na mejnih prehodih gotovo treba računati na kakšno čakalno uro več, vendar za to ne bo kriv policist, je dejal generalni direktor policije Marjan Fank.

Policija se bo trudila, da bodo kolone čim krajše, in javnost obveščala o obremenjenosti prehodov, je zatrdil prvi mož slovenske Policije. Medtem ko so do zdaj na meji preverjali le državljane nečlanic EU, bodo poslej tudi državljane članic EU. Ker je teh približno štirikrat več, bo za tolikokrat verjetno tudi več dela policistov in čakanja na mejah. Slovenska policija je sicer v procesu sprejemanja uredbe podala več pripomb in pomislekov, predvsem v smislu sorazmernosti ukrepov glede na posledice, ki jih ta ukrep prinaša. »A pri tem zelo hitro prezremo, kaj je sploh namen te uredbe. Zagotavljanje varnosti,« je poudaril Fank.

Terorizem tudi za Slovenijo ni več nekaj »eksotičnega«: v zadnjega pol leta so v državi odkrili od 40 do 50 oseb, povezanih s terorizmom. Poleg tega se še vedno spopadamo z nezakonitimi prehodi meje, je še opozoril.

Ko bo Hrvaška začela uporabljati schengenski informacijski sistem (SIS) – predvidoma kmalu – bo to olajšalo postopke na slovensko-hrvaški meji. Hrvaška bo sicer izvajala sistematični nadzor potnikov na meji s Srbijo in BiH, a ker še ne uporablja SIS, mora za to skrbeti Slovenija.

Vestnik, Murska Sobota

- **Umrla je Maria Pozsonec. M. H. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 14, 6. aprila 2017, str. 2**

V spomin častni občanki Občine Lendava, ki je ta naziv prejela leta 2009, nekdanji podžupanji, najbolj prepoznavni predstavnici madžarske manjšine ter dolgoletni poslanki v državnem zboru Marii Pozsonec, ki je v 78. letu umrla v torek, je danes, v četrtek, sklicana žalna seja občinskega sveta. Prav tako je v njen spomin danes in jutri odprta žalna knjiga v dvorani Mestne hiše. Maria Pozsonec iz Dolge vasi je svoje življenje in delo posvetila preprostim ljudem, ki so vedno lahko potrkali na njena vrata, ter lokalni skupnosti. Prizadevala si je za ohranjanje madžarskega jezika, madžarske kulture in spodbujala nacionalno zavest. Zavzemala si je za krepitev sosedskih odnosov za regijsko in čezmejno sodelovanje občine in za sožitje med ljudmi. Leta 2008 je prejela viteški križ reda za zasluge Madžarske.

- **Ferenc Horvath želi red v hiši. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 14, 6. aprila 2017, str. 5**

ZKMN Lendava

Zavod za kulturo madžarske narodnosti je v finančnih težavah, zato želi ustanovitelj sprememb

V Zavodu za kulturo madžarske narodnosti (ZKMN), katerega direktorica je Lili Kepe Kocon, so zadeve, kot kaže, ušle izpod nadzora. Konec lanskega leta je imel zavod še za 103 tisoč evrov neplačanih obveznosti, od tega so 64 tisoč evrov dolgovali dobaviteljem, 14 tisoč evrov pa za izplačilo honorarjev. Zato so se pri ustanovitelju – Pomurski madžarski samoupravni narodni skupnosti (PMSNS), ki jo vodi lendavski podžupan Ferenc Horvath – odločili narediti red v hiši. Na seji sveta ZKMN so že konec decembra Kepe Koconovo pozvali k odstopu. »Ker z njene strani ni bilo nobenega odziva, se je predsednik odločil, da bo ustanovitelj razpravljal o tem. Povabilo k odstopu je predsednik utemeljil z odnosom direktorice do ustanovitelja ter s slabim finančnim stanjem zavoda,« pojasnjuje predsednica sveta zavoda in predsednica lendavske manjšinske organizacije Judit Vida Törnár. Kako je lahko prišlo do takega stanja? »Za finančno poslovanje zavoda je odgovorna direktorica,« je neposredna Vida Törnárjeva, ki dodaja, da je zavod zašel v rdeče številke, še preden je sama začela mandat. V svetu zavoda so se že lotili sanacije stanja. Kot pove Vida Törnárjeva, so ustanovili komisijo za sanacijo, ki je pripravila sanacijski načrt. Komisija je odločila, da bo zavod letos izvedel samo najnujnejše dele načrtovanih programov. »Pri pripravi izhodišč so upoštevali le sredstva, pridobljena s strani ministrstva. Na razpisih pridobljenih sredstev niso upoštevali pri pripravi sanacijskega načrta, saj ta sredstva niso predvidljiva. V sanacijskem načrtu so morali predvidevati zmanjšanje sredstev glede na prejšnja leta v višini 40 tisoč evrov.« V zavodu je trenutno zaposlenih devet oseb za nedoločeni čas in dve osebi prek javnih del. Direktorica je trenutno bolniško odsotna in ne daje izjav, povezanih z delovanjem zavoda. Kaj bodo storili? »Ker je direktorica trenutno na bolniškem dopustu, o njenem odstopu svet trenutno ne razpravlja, ukvarja se s sanacijo. Svet na podlagi sklepa zahteva dosledno izvajanje sanacijskega načrta in kontrolo tega na vsake tri mesece. Pri sklepanju pogodb in pri naročilu storitev ter blaga morata biti podpisana tako ustanovitelja kot predsednice sveta zavoda, da so naročila in sklepanje pogodb transparentni,« sklene predsednica sveta.

- **Mojstri prilagajanja in hkrati ohranjanja. Vida Toš. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 14, 6. aprila 2017, str. 12**

Khetan tu te me oziroma Stičišče kultur

Romsko pripovedništvo, kulinarika, glasba in ples na prireditvi Zakladi Pušče na Trgu kulture

»Današnji dan je potrditev vsega, kar smo do zdaj dosegli, je aktivacija naše bogate kulture in tradicije. To je namreč produkt, ki ga lahko unovčimo v turističnem smislu in v smislu novih delovnih mest,« pravi Darko Rudaš, romski svetnik v soboškem mestnem svetu in tudi glasbenik. V okviru projekta Khetan tu te me oziroma Stičišča kultur so se združili Društvo za promocijo in zaščito prekmurskih dobrot, Romsko kulturno in turistično društvo (RKTD) Pušča in društvo Preboj ob podpori Mestne občine Murska Sobota, ki so – za začetek – na soboškem Trgu kulture v torek pripravili dogodek z naslovom Zakladi Pušče, nadaljevali pa bodo na več področjih. Prvo je glasba. »Naša tradicionalna glasba izumira, jaz pa sem se v njej našel in zato se bomo potrudili, da jo ohranimo. Etnoglasba se je izgubila v moderni glasbi, mi smo namreč v etnoizvedbi zanimivi mogoče za kakšno enourno presenečenje, potem pa pričakujejo od nas tudi zabavno glasbo. V tem ne vidim nobenega problema – da le ne pozabimo, kaj je naše prvotno glasbilo,« pravi glasbenik Mišo Kontrec. V okviru projekta Khetan tu te me je zaživel nov band Romano glauso, torej Romski glas, v katerem igrajo Darko Rudaš, Dušan Horvat, Igor Horvat, Miki Horvat, Jože Valenčič, Dušan Horvat Vajta; Mišo Kontrec je njihov mentor.

Projekt pa obuja tudi pripovedke in legende naselja Pušča, spodbuja romsko folkloro in razvija romsko kulinariko. Njihovi tradicionalni hrani, pravi Sonja Horvat, predsednica RKTD Pušča, bodo dali pridih modernosti: »Romska kulinarika je pestra, zdaj jo moderniziramo. Tipična romska jed je recimo testo, ki ga razvaljaš v svaljke, skuhaš, prepražiš na olju, nato pa daš gor še jajca ali regrat. To je 'parado humer', kar prevajamo 'ciganski špageti'. Potem je zelo dobra enolončnica iz hrenovega listja, zraven pa pogača, kot so jo pekli naši predniki – 'kotloskri pugača'.« So se pa Romi znašli v paradoksu; želijo se prilagajati večinskemu narodu in kulturi, hkrati pa želijo obdržati obdržati svojo identiteto. Rudaš ob tem pove: »Prehitro se prilagodimo obstoječemu načinu življenja, sami od sebe pa ne zahtevamo, da bi bolje zaživel. Zato se naš 'spominski album' izgublja in ta projekt je aktivacija spomina, da pridobimo samozavest, ki nas bo sama potiskala v smer, da bomo znali tu tudi unovčiti.« Dodaja, da imajo odlične glasbenike, pesalce in kulinariko, vse je treba le dvigniti tako, da bodo zaživel s ponosom. »A tukaj smo mojstri: ne glede na to, da smo stopili v moderen čas in imamo v hiši električni štedilnik, smo v vsakdanjem življenju – ne le v muzejih – še ohranili tradicijo: zunaj, na dvorišču, znamo skuhati, si zaigrati in zaplesati.« Projektni vodja iz Društva za promocijo in zaščito prekmurskih dobrot Goran Milošević pa pove: »Pobuda je prišla iz romskih društev, mi smo le 'tehnična' podpora; predvsem in tudi z namenom socialnega vključevanja in povečanja zaposljivosti. Bi pa želeli vzpostaviti neko trajnejšo obliko delovanja, da bi se različni posamezniki in organizacije znali združiti in si tako zagotoviti neki dostojnejši položaj v družbi.« Projekt financira ministrstvo za kulturo z namenom večje socialne vključenosti pripadnikov ranljivih družbenih skupin na področju kulture v okviru evropskega socialnega sklada.

- **Mladim šolanje ni vrednota. Intervju: Jožek Horvat Muc, predsednik Sveta romske skupnosti. Pogovarjal se je: Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 14, 6. aprila 2017, str. 17**

Jožek Horvat Muc, predsednik Sveta romske skupnosti

Prioriteta je čim več izobraženih Romov – Zakaj so Romi lahko le partnerji, ne pa tudi nosilci projektov, ki se nanašajo nanje

Pred svetovnim dnevom Romov (8. april) smo se pogovarjali z dolgoletnim predsednikom Zveze Romov Slovenije, ki je konec lanskega leta prevzel še vodenje krovne romske organizacije v državi – Sveta romske skupnosti. Največja težava slovenskih Romov ostaja neurejena infrastruktura v njihovih naseljih. Kljub številnim uspešnim primerom mladi Romi še vedno težko najdejo motivacijo za nadaljnje izobraževanje.

To vprašanje ponavljamo vsako leto ob tem dnevu, vendar je žal zaradi počasnih sprememb odgovor vedno podoben – katera so trenutno najbolj pereča vprašanja romske skupnosti v Sloveniji?

»Glede na razmere sta največji težavi vsekakor infrastruktura v romskih naseljih in vprašanje legalizacije teh naselij. Romi imajo težave tudi pri pridobivanju lastništva nepremičnin, vzporedno s tem pa je problematično še vključevanje romskih naselij v občinske prostorske načrte. Moramo se zavedati, da je takih naselij kar veliko. Tako na pamet povedano je od 116 romskih naselij približno deset takih, kjer zadev v celoti nimajo urejenih. Tu ne govorimo o tem, da bi jim recimo manjkalo samo vodovod, temveč imajo težave na vseh infrastrukturnih področjih. V teh primerih Romi niso lastniki zemljišč, temveč so ta v zasebni lasti ali pa je njihova lastnica država oziroma lokalna skupnost. Seveda, ker lastniška razmerja niso urejena, ne morejo naselij legalizirati in priti do primerne infrastrukture, zato je to trenutno največja težava slovenskih Romov.«

Vi trenutno predsedujete tako Svetu romske skupnosti kot tudi Zvezi Romov Slovenije, zaradi tega ste bili deležni številnih očitkov. Kako je sedaj s tem, so se stvari pomirile?

»Nekih velikih očitkov glede tega niti ni. Vidi se, da delamo, svet je od trenutka, ko sem ga prevzel, že sklical nekaj sej, rednih in izrednih, na katerih smo obravnavali številna vprašanja. Pojavljamo se tudi na terenu, pogovarjamo se z romskimi aktivisti, predstavniki romskih združenj, romskimi svetniki, z občinami in tudi z državnimi institucijami. Dialog smo torej vzpostavili na več ravneh. Iščemo rešitve, na nas se obračajo tudi številni posamezniki, ki nas prosijo za ukrepanje. Ravno malo pred tem pogovorom smo reševali težavo Sintov, ki jo imajo v zvezi z zemljiščem v Občini Jesenice. Moram povedati, da se je svet lotil svojega poslanstva zelo resno.«

V tistem času je bilo mogoče slišati misel, da naj bi svet kot krovna romska organizacija postal ustrezen sogovorec državnih organov, kot je predvideno tudi z zakonom. Grede zadeve v tej smeri?

»Zadeve se prav gotovo izboljšujejo. Državne institucije Svet romske skupnosti upoštevajo, pojavljamo se povsod, zadeve se razvijajo. Ne morem povedati, da je že vse tako, kot smo načrtovali. Glede na to, da sem komaj štiri mesece na tem položaju, pa lahko povem, da gredo stvari v pozitivno smer.« Številni predstavniki romske skupnosti, med njimi še posebej vi osebno, so bili kritični, da je v preteklih letih vedno več denarja, ki naj bi bil formalno namenjen za romsko skupnost, končalo pri nevladnih organizacijah, ki nimajo nobene zveze z Romi. Se stanje na tem področju izboljšuje? »Tu pa moram žal povedati, da se stanje ne izboljšuje. Še vedno je vse tako, kot je bilo. Še vedno opažamo, da se omenjena sredstva pretakajo v organizacije, ki niso romske. Sicer opravljajo nekatere projekte in programe, ki vključujejo Rome, ampak gre za enkratne projekte, kjer na koncu ni nobenih konkretnih rezultatov za romsko skupnost.«

Menite, da se ti projekti delijo po političnih linijah?

»Zavedati se moramo dvojega. Evropska sredstva so na splošno, ne samo v Sloveniji, temveč tudi v drugih evropskih državah, tako kanalizirana, da Romi od njih nimajo nobene koristi. Kar se pa tiče velikih notranjih projektov, Romi nikakor nimajo priložnosti, da bi bili njihovi nosilci ali dobili sredstva zanje. Seveda to ne moremo povedati za vse projekte, ampak pri nekaterih se mi zdi, da je vse že vnaprej dogovorjeno, kdo bo vodil kateri projekt in katera institucija ga bo izvajala. Včasih, ko so se predstavniki nekaterih državnih organov srečali na koordinacijah, je bilo tam celo povedano, da Romi ne smejo voditi velikih projektov ali razpolagati z velikimi sredstvi, saj za to niso sposobni, lahko pa so sicer partnerji pri projektih ali pri njih drugače sodelujejo. Torej teza iz vašega vprašanja po svoje drži.«

Če se usmerimo na romska naselja v Pomurju, še vedno vidimo veliko razliko med Puščo kot osrednjim romskim naseljem v državi in manjšimi romskimi naselji na Goričkem. Ali prihajajo do vas prebivalci teh naselij, recimo iz občine Rogašovci ali Cankova, in vas prosijo za pomoč?

»Največkrat gre za predstavnike društev ali romske svetnike iz teh naselij. Pustimo zdaj Puščo, ki je nekaj posebnega že zaradi statusa, ki ga uživa. Gre za krajevno skupnost, ki ima tudi nekatere prioritete. Krajevna skupnost lahko občini predlaga kaj v zvezi z urejanjem naselja, in če je občina z županom na čelu tem predlogom naklonjena, potem večjih težav ni. Pri drugih romskih naseljih v Prekmurju pa se moramo zavedati, da ta velikokrat ležijo v občinah, ki imajo majhne proračune, ki jim ne omogočajo urejanja romskih naselij. Moramo se zavedati tudi, da Romi v Prekmurju, tudi na Goričkem, njim namenjene projekte velikokrat tudi sofinancirajo, recimo gradnjo vodovoda ali kanalizacije. Če se ozremo na zadnjih nekaj let, pa se je marsikaj naredilo tudi s pomočjo sredstev za gradnjo infrastrukture v romskih naseljih. Pri tem bi posebej omenil kot novost projekte v romskih naseljih v Beltincih, za katere smo vedno govorili, da malo naredijo za tamkajšnje Rome. Tudi beltinska občina se je s projekti, ki jih že izvaja, uspešno prijavila na tovrstni razpis.«

O eni izmed težav na področju, ki ga omenjate, smo pred časom pisali. Šlo je za primer ene od pomurskih občin, kjer je župan Romom v občini na terenu obljubil nižjo ceno vodovodnega in kanalizacijskega priključka. Občinski svetniki tega seveda niso podprli, romski občinski svetnik pa se je potem znašel med dvema ognjema, ko je moral Romom na terenu pojasnjevati, zakaj naenkrat višja cena. Kako komentirate ta primer?

»Seveda težko komentiram konkreten primer, to bi bilo bolj umestno vprašanje za župana. Po mojem mnenju bi moral v takih primerih župan imeti v občinskem svetu neko avtoriteto, na podlagi katere bi pred svetniki svoj predlog tudi utemeljil. Svetnikom bi moral povedati, da je to pač nekaj, kar lahko občina naredi za Rome ...«

... pa je po vašem mnenju upravičeno, da bi občina to Romom subvencionirala, ali bi morali romski prebivalci prevzeti svoj del odgovornosti in plačati enako kot drugi občani?

»Kot sem že povedal, vse je odvisno od višine občinskega proračuna in od tega, kako so pred sprejetjem proračuna načrtovali porabo sredstev. Ali je bil torej predlog, povezan z urejanjem romskih naselij, predmet razprave v občinskem svetu ob sprejemanju proračuna. Osebnostno menim, da bi lahko glede na to, da so romska naselja že na splošno slabo vzdrževana, občine tem naseljem pomagale tudi z denarjem iz občinskih proračunov.«

Imeli ste težave s financiranjem radia Romica. Ali ta zdaj nemoteno deluje?

»Ko so se težave pojavile, smo se začeli s predstavniki vlade pogovarjati o tem, da bi bilo treba Romicu pomagati, glede na to, da je nekakšen unikat, kar se tiče romskih informativnih dejavnosti. Tako smo se uspeli dogovoriti, da se bo letos osnovna dejavnost Romica financirala s pomočjo države.«

Izobrazbena struktura Romov še vedno ni na ravni večinskega prebivalstva, čeprav vidimo, tudi pri članih Romskega akademskega kluba, da vedno več mladih Romov doseže najvišje stopnje izobrazbe. Kako doseči, da bi se še več mladih Romov odločilo za nadaljevanje izobraževanja po osnovni ali srednji šoli?

»Prioriteta Zveze Romov in tudi sveta je čim več izobraženih Romov. S tem bi si po eni strani zagotovili boljši položaj v družbi, prav tako pa bi s tem na višjo raven dvignili tudi celotno romsko skupnost. Največja težava mladih Romov je, da šolanje zanje ni neka vrednota. Kot pravite, vedno več mladih Romov konča izobraževanje na višji ravni, vendar se jih veliko žal seli v večja mesta ali iz države, v novem okolju pa opravljajo dela, ki niso primerna njihovi izobrazbi. Ko to vidijo mladi, izgubljajo motivacijo za nadaljnje izobraževanje.«

- **»Knjige morajo najti svojo pot«. Melita Forstnerič Hajnšek. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 14, 6. aprila 2017, str. 18**

Francoski novinarji po poteh Lainščkovskega romana

Ugledna pariška založba Phebus izdala roman Namesto koga roža cveti v francoščini - Uradno bo izšel na svetovni dan Romov

Pisatelj in pesnik Feri Lainšček je doslej izdal že triindvajset romanov, ki so prevedeni v številne jezike, v francoščino pa še ne. Soboški bard je od nekdanj trdil, da »knjiga sama najde pot v svet«, in res se je z njegovim romanom Namesto koga roža cveti, ki je bil doslej že preveden v angleščino, nemščino, turščino in hrvaščino, zgodilo prav to. Pred dvema desetletjema je že navdušil v Parizu živečo Slovenko Lizo Japelj Carone, ki ga je samoiniciativno prevedla in iskala založbo. Ugledna pariška založniška hiša Phebus, ki je doslej že izdala dve knjigi Draga Jančarja in pred tremi desetletji Alamut Vladimirja Bartola, bo na svetovni dan Romov, 8. aprila, izdala Lainščkov roman Halgato. Francoski naslov romana Namesto koga roža cveti je tak, kot ga ima film, posnet po tej knjigi, ki ga je režiral Andrej Mlakar. Nenavadno dvodnevno ekspedicijo po prizoriščih Lainščkovskega romana v Prekmurju so v marcu organizirali Javna agencija RS za knjigo (JAK), Urad vlade za komuniciranje in Slovenska turistična agencija skupaj z založbo Phebus. V Slovenijo so prišli predstavnica založbe Phebus Nathalie Baravian in skupina francoskih novinarjev: ugledni literarni kritik in publicist Thierry Clermont, Le Figaro litteraire, Anne Dastakian, revija Marianne, Nathalie Baravian, predstavnica založbe Phebus, Remi Bostsarron iz Radia Europe 1 in Jean-Baptiste François, La Croix, ter prevajalka, zaposlena na veleposlaništvu Slovenije v Parizu, Liza Japelj Carone in predstavnica JAK-a Renata Zamida. Študijski obisk se je začel v Ljubljani, z ogledom mesta in filma Halgato v Slovenski kinoteki. V Pokrajinski in študijski njižnici v Murski Soboti so si naslednji dan ogledali priložnostno razstavo celotnega opusa Ferija Lainščka, ki jo je pripravila knjižničarka Vesna Radovanović. Posebno presenečenje so bili zvezki z rokopisom prvega

romana Peronarji in Lainščkov zvezek s šolskimi nalogami in samimi odličnimi ocenami v njem. Sledil je obisk Romskega muzeja v Murski Soboti in romskih naselij Pušča, vodil je Darko Rudaš, ter Kamenci z junakom Lainščkovih romskih romanov Ludvikom Levačičem. Nazadnje so si gostje ogledali še Lendavo pod vodstvom pisatelja Dušana Šarotarja.

- **Drevesi kot simbol dolgega življenja. Branko Žunec. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 14, 6. aprila 2017, str. 18**

Vranova vrba in Tonekov hrast na Šiftarjevi domačiji

Ob 60. obletnici začetka prijateljevanja z Vanekom Šiftarjem so v petanjskem vrtu zasadili drevesi 102-letnega akademika Antona Vratuše

Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija (UŠF) je pred tednom dni na domačiji Šiftarjevih v Vrtu spominov in tovarništva na Petanjcih »v spomin in opomin« na izjemno ustvarjalen prispevek akademika prof. dr. Antona Vratuše k ohranjanju in razvoju vrta, ustanovitvi in delovanju dvajset let stare fundacije ter ob šestdesetletnem prijateljevanju s prof. dr. Vanekom Šiftarjem organizirala slovesno zasaditev Vranove vrbe žalujke in Tonekovega hrasta. Čeprav 102-letni Vratuša – za najozje znanca in prijatelje je Vran ali Tonek – iz zdravstvenih razlogov ni mogel priti na Petanjce, je bila slovesnost polna čustev, spominov in simbolike. Vratuša je častni član UŠF, prvi in dolgoletni predsednik njenega programskega sveta ter še vedno njen neutrudni in vsestranski sodelavec. V pismu, ki ga je akademik poslal organizatorjem, je tudi njegovo »osebno naročilo« sadikama dreves, ki sta se pridružili današnjemu naravnemu in kulturnemu bogastvu na območju vrta: »Utrdita svoje korenine in razprita svoji krošnji, ponudita svoje cvetje in plodove bodočim rodovom narave in ljudi.« Vrbo je posadila Vratuševa vnukinja Sonja, hrast pa vdova po pokojnem bratu Giza. Vratuševo vrbo so posadili ob vrbi, ki simbolizira družinsko deblo Šiftarjevih, ob lanski dvajsetletnici ustanove jo je na predlog njenih sodelavcev posadil sin ustanovitelja Marjan. Prvi vrbi žalujki, ki ju je ob koncu druge svetovne vojne v spomin na svoja dva v vojni padla sinova Franca in Jožefa posadila mati Vaneka Šiftarja, znanega pomurskega vsestranskega intelektualca in zaslužnega profesorja mariborske univerze, sta namreč po sedmih desetletjih onemogli. Predsednik uprave UŠF Ernest Ebenšpanger je na slovesnosti poudaril dolgoletno Vranovo povezanost s prijateljem Vanekom, v priložnostnem programu pa so simboliko dreves povezali z »velikimi zgodbami posebnih ljudi«, kakršen je akademik Vratuša. Po recitaciji himne vrta Bosa pojdiva, dekle, obsorej partizanskega pesnika Karla Destovnika Kajuha so med drugim povzeli Vratuševo življenjsko prepričanje, ki ga je vodilo med njegovo »pokončno hojo po svetu in širokih belih cestah«, kakor je to izpovedal v pesmi Valeta 1937: »Sreča in blagor je v samospoznanju in delu za skupnost!«

- **Rušijo zidove in gradijo mostove. Bernarda B. Peček. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 14, 6. aprila 2017, str. 19**

Gimnazija Borg praznuje 50 let

Šola je vse od začetka odprta za novosti, zadnja leta pa vedno bolj tudi za dijake iz Slovenije

Gimnazija Borg (Bundes-Oberstufenrealgymnasium Bad Radkersburg ali Zvezna višja realna gimnazija Radgona) v Bad Radkersburgu oziroma Radgoni praznuje 50 let delovanja. V šolskem letu 1967/68 so v stavbi okroglega glavarstva v Radgoni začeli izvajati pouk kot podružnična šola Glasbeno-pedagoške realne gimnazije Lipnica. Leto pozneje so se selili v stavbo Ljudske šole za fante (današnja glasbena šola), naslednje šolsko leto pa je pet razredov dijakov imelo pouk na tamkajšnji osnovni šoli. Prvo maturo so opravljali maturanti kar v sejni sobi radgonske mestne hiše. Vse to le dokazuje, kako močno sta si mesto in okraj Radgona prizadevala, da bi pridobila gimnazijski program, ki se je s 1. januarjem 1972 osamosvojil, šolo pa so poimenovali Glasbeno-pedagoška realna gimnazija.

Energetsko obnovljena slavljenka

Že naslednje leto so začeli graditi novo šolsko stavbo na sedanji lokaciji na Neubaustasse 9, kjer sta že delovala dijaški dom in poklicna šola s potrebno infrastrukturo (igrišča, dvorana). V šolskem letu 1974/75 so uvedli še naravoslovne smeri, v šolskem letu 1976/77 pa so začeli izvajati pouk v novi šolski stavbi, ki je bila načrtovana in zgrajena z osnovno idejo odprte, moderne šole, katere cilj je rušenje nevidnih zidov in gradnja mostov. V letu 2017 lahko z gotovostjo trdijo, da jim je uspelo iz majhnega obmejnega mesta kulture razviti dragoceno izobraževalno središče, ki ponuja kakovostne temelje za nadaljnjo razvojno pot ne le avstrijskim, temveč tudi slovenskim dijakom. Le deset let manj praznuje mestna knjižnica, ki deluje v šolski zgradbi. Okroglo obletnico je šolska zgradba s skoraj 4200 kvadratnimi metri uporabnih površin pričakala energetsko obnovljena po načelih sodobne pasivne gradnje in z uporabo inovativnih tehnologij. Do sedaj so gimnazijo vodili trije ravnatelji oziroma direktorji: Otwald Kropatsch, Johann Wieser in od leta 2003 sedanji ravnatelj Eduard Fasching.

Vloga lokalne politike

Izobraževalne ustanove so imele ves čas podporo tudi županstva in okrajnega glavarstva, ki sta se zavedali, da bo le s kakovostnim šolstvom obmejno mesto postalo čezmejno središče in motor razvoja. Odločilno vlogo je pri tem odigral Alfred Merlini (ki je pred začetkom delovanja šole osebno obiskal družine v šolskem okolišu, da so zbrali dovolj dijakov, na začetku jih je bilo 35, danes jih je skupno 400, prav tako je pred skoraj pol stoletja dobro predvidel širitev izobraževalnega središča na lokaciji med obvoznico in reko Muro). A tudi sedanji župan Heinrich Schmidlechner, okrogli glavar Alexander Majcan in odgovorna za šolstvo na deželni ravni Elisabeth Meixner se zavedajo vse bolj pomembne vloge Borge, predvsem pa, kako vzbuditi navdušenje. Zato so odgovorni tudi omogočili celovito obnovo šolske zgradbe in dopolnitev programov izobraževanja s podjetništvom in zdravstveno nego. Skoraj četrtnina vseh dijakov prihaja iz sosednjih regij, predvsem iz Slovenije. Med njimi je tudi Martina Pekar iz Spodnje Ščavnice, ki jo na Borgu veselipredvsem to, da lahko dijaki izbirajo med različnimi usmeritvami, kjer je poudarek na tistih predmetih, ki jih veselijo. Laura Müller iz Gornje Radgone, ki je bila najuspešnejša devetošolka OŠ Gornja Radgona, se je prav tako odločila za naravoslovno smer; po gimnaziji želi študirati medicino na Dunaju in se zaposliti v Avstriji. Sara Kovač iz Šulinca na Goričkem pa je bolj umetniška osebnost, zato bo izbrala študij jezikovne smeri. Slovesnosti ob jubileju so se udeležili tudi gostje iz Pomurja, med njimi ravnatelj Gimnazije Murska Sobota Roman Činč. Prav soboška gimnazija je bila prva, s katero je Borg navezal stike že v drugi polovici sedemdesetih let prejšnjega stoletja, pri čemer sta odločilno vlogo odigrala Aleksander Kerčmar in Vlado Sagadin. Gimnaziji sta zgradili trdno sodelovanje, ki se je ohranilo do danes. V kulturnem programu pa so sodelovali nekdanji dijaki, med njimi

vokalna skupina Kurts in svetovno znani glasbenik Raphael Wressnig, ki je najbolje označil bistvo radgonske gimnazije – profesorjem in vodstvu se je zahvalil za vso potrebno motivacijo, spodbude, predvsem pa za odprtost, da je lahko ustvarjal in postal to, kar je. Dijaki tudi po opravljeni maturi ohranijo dobre odnose in se radi vračajo na šolo in v knjižnico.

- **Zgradili bodo Hišo rokodelstev. Jože Gabor. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 14, 6. aprila 2017, str. 19**

V Dobrovniku ohranjajo in obujajo ljudske obrti

Na razstavi so sodelovali izdelovalci pirhov iz štirih držav

Po odprtju prve mednarodne razstave pisanic v kulturnem domu so v Dobrovniku v soboto položili še temeljni kamen za Hišo rokodelstev, ki jo bodo zgradili na dvorišču Hiše Györgya Dobronokija, v središču naselja. Organizatorica obeh dogodkov je bila Madžarska samoupravna narodna skupnost (MSNS) Občine Dobrovnik. Projekt gradnje Hiše rokodelstev v vrednosti 161 tisoč evrov bo financirala madžarska država. Temeljni kamen so položili: predsednica MSNS Občine Dobrovnik Ana Car, državna sekretarka na slovenskem ministrstvu za kulturo Damjana Pečnik in državni sekretar madžarske vlade za nacionalno politiko Janos Arpad Potapi. Hišo bodo odprli, je povedala Ana Car, naslednje leto: »V zgradbi bodo delavnice za rokodelce, razstavni prostor, kuhinja, prostori za prenočitev mentorjev in drugo, kar bomo potrebovali, da bomo lahko uresničili svoje načrte. Pri ohranjanju rokodelske in druge kulturne dediščine občine smo že doslej veliko naredili. Med drugim smo izobraževali lončarje, izdelovalce pisanic, medičarje ter izdelovalce košar iz šibja in izdelkov iz slame.« Želijo, da bi v Hiši rokodelstev z ljudskimi obrtmi in kulturno dediščino seznanjali mlade, kar so uspešno počeli že doslej, organizirali bodo tržnice ljudske obrti in si prizadevali v kraj privabiti več turistov, saj bodo z aktivnostmi v hiši popestrili ponudbo. S tem pa si bodo prizadevali tudi za nova delovna mesta. Na začetku bodo predvidoma zaposlili dva človeka, pomembna pa bo tudi podpora vseh rokodelcev. Madžarski državni sekretar Potapi je dodal, da je Dobrovnik lep primer ohranjanja kulturne dediščine. Če se skupnost zaveda svoje zgodovine, se zaveda tudi zgodovine svojega naroda. V Dobrovniku poznajo svoje korenine, Hiša rokodelstev pa bo prispevala k večji prepoznavnosti kraja. Predsednik Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti Ferenc Horvath pa je povedal, da bodo s Hišo rokodelstev ohranjali vrednote in madžarsko kulturo ter jo predstavljali Slovincem in pripadnikom drugih narodov. Pomembno pa je tudi, da bo rokodelski center vpet v slovenski sistem. Na prvi mednarodni razstavi velikonočnih pisanic so v kulturnem domu predstavili svoje izdelke in tudi prikazali njihovo krašenje ustvarjalci iz Prekmurja, Bele krajine, Madžarske, Hrvaške in Romunije. Razstavo so organizirali sicer že preteklih 19 let, na tokratno jubilejno, dvajseto pa so povabili še izdelovalce iz tujine. Na ogled je bilo več kot 2000 pirhov, ki so delo 55 ustvarjalcev. Velikonočni pirhi so majhen zaklad ljudske umetnosti, je povedala etnologinja Maria Kepene Bihar, ki je razstavo predstavila. »V Prekmurju poznamo različne tehnike izdelave pisanic, od barvanja do praskanja, najbolj znana v Dobrovniku pa je tehnika batik, pri kateri jih barvajo z rdečo in črno barvo. Tudi motivi prekmurskih pisanic so zelo bogati, saj so doslej zbrali več kot sto različnih. Pred letom 1990 se je zdelo, da bo izdelovanje pisanic izumrlo z zadnjimi ljudmi, ki so ohranjali to mojstrstvo.« V Dobrovniku so sklenili, da bodo to ljudsko ustvarjalnost ohranili. Pri starejših so zbrali veliko informacij, te zapisali in tudi prenašali na mlade v vrtcu in osnovni šoli. O prekmurskih pisanicah so izdali tudi knjigo v madžarskem in slovenskem jeziku, ki jo je napisala ljudska umetnica Elizabeta Urisk. V občini so tri ljudske umetnice domače obrti izdelovanja pirhov. Velikonočna razstava pirhov je postala ena najbolj obiskanih razstav, saj si jo vsako leto ogleda več kot tisoč ljudi.

- **Meje so le v glavah ljudi. Jože Gabor. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 14, 6. aprila 2017, str. 21**

Esejistični film ceste v lendavski sinagogi

V dokumentarni film Brezmejno so vključili tudi obmejni del Pomurja in reko Muro – Izpovedi kot opomin na nevarnost

Brezmejno – Beyond Boundaries je naslov esejističnega filma ceste, ki so ga predvajali v lendavski sinagogi, po projekciji pa so ga avtorji predstavili še v pogovoru z obiskovalci. Film, ki je nastal v slovensko-avstrijski koprodukciji, je lirično popotovanje po obmejni pokrajini, tako po slovenski strani meje kakor tudi v sosednjih državah. Režiral ga je Peter Zach, spremno besedilo je napisal pesnik in pisatelj Aleš Šteger, za odlične posnetke pa je poskrbel Thomas Plenert. Avtorja glasbe sta Nino de Gleria in Jelena Ždrale. Film se je v Lendavi ustavil na poti po Sloveniji, Avstriji in Hrvaški v okviru projekta Kino brez meja, alternativne distribucije in ga bodo predvajali tudi na Festivalu avstrijskega filma Diagonale v Gradcu. V 35 dneh prehodil mejo Popelje nas ob meji z Madžarsko, Hrvaško, Avstrijo in Italijo v času, ko med Slovenijo in Hrvaško še ni bilo žičnate ograje z rezili. Na poti se srečujemo z različnimi ljudmi, ki pripovedujejo svoje zgodbe, ki odsevajo življenje na obeh straneh meje, pa tudi njihov odnos do meje nekoč in danes. Avtorji filma poudarjajo, da so njihove izpovedi opomin na nevarnost, ki preži na skupno, z mejami neobremenjeno območje Evrope, saj se meje kljub vsemu ponovno pojavljajo. V poetičen film so vključili tudi obmejni del Pomurja ter navezanost ljudi na Muro, kar so predstavili v sodelovanju z Milivojem Mikijem Rošem, Vincencem Ferenčakom in drugimi. V pogovoru, ki ga je vodil Dejan Süč, je Aleš Šteger povedal, a je pred desetimi leti v 35 dneh prehodil pot ob slovenski meji: »Na pot sem se odpravil v lepih poletnih dneh. Tako sem si privoščil najlepše mogoče počitnice. Namen je bil, da bi šel vase in na poti tudi kaj spesnil. Vendar se pri tem predvsem spotiš in spoznaš fascinantno pokrajino ter zanimive ljudi. V 35 dneh niti enkrat ni deževalo.« Hodil je skozi kraje, ki so bili stališča političnih centrov v preteklosti pozabljeni in zato tudi marsikje zapuščeni. O tem je tudi v Berlinu pripovedoval režiserju Petru Zachu, ki je prej živel v Gradcu in ga je tema obmejnosti prav tako vedno zanimala.

Nazadnje postal politično angažiran film

Ti obmejni kraji so prehodni kraji, pravi Šteger, kjer se identitete raztapljajo in na novo sestavljajo. Ljudje tu so vajeni živeti z mejami in jih doživljajo bolj neobremenjeno kot tisti, ki živijo v notranjosti države. O svoji poti je napisal besedilo, ki ga je Zach prebral, in kmalu so začeli snovati idejo o filmu, ki pa so ga končali šele po osmih letih. To je mozaik osebnih zgodb, dodaja Zach, katerih izpovedi dokazujejo, da meje v resnici na obstajajo, ampak so jih postavili ljudje, da bi nekaj varovale: »Hotel sem ustvariti film o odpiranju mej v srednji Evropi, ki bi ga posnel Thomas Plenert, eden najboljših snemalcev pokrajin, in ki bi združil poetično vizijo Aleša Štegerja in moj pogled z obeh strani Štajerske, z obeh strani meje. Ob tem pa smo vključili še odlično glasbo. S tem filmom smo potrdili, da meje obstajajo le v glavah ljudi in niso fizične. Pri tem smo se posvetili tudi Muri kot obmejni reki, ki na poti migrira in se spet vrača v Slovenijo, se prilagaja okolju in okolico tudi sama ustvarja.« Šteger pravi, da je med spremljanjem procesa montaže filma ugotavljal, kako različno zaporedje zgodb

spreminja izpovednost filma. Različen učinek doseže že, če je en stavek in en prizor več ali manj: »Dejansko smo se odpravili delat film o izginjajočih mejah Evrope, ko smo ga končali, pa je postal politično angažiran film, ki izprašuje, kaj se danes dogaja. Ko greš na Hrvaško, naletiš na žičnato ograjo z rezili, ko greš v Avstrijo, moraš pokazati potni list ... Ko sem pred desetimi leti hodil ob meji, tega ni bilo. To so posnetki preteklosti, ki nas je prehitela, postala jutrišnji dan. Kliči po tem, da se kot državljani Evrope tej neumnosti aktivno zoperstavimo.«

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **»Kam gremo prijatelji?« »V svet«.** Ernest Ružič. **Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, letn. XXVII, št. 14, 6. aprila 2017, str. 2**

V Pomurskem muzeju v Murski Soboti je bila predstavitev knjige »Kam gremo prijatelji?« »V svet« s podnaslovom Slovenija in madžarski begunci v letih 1956 in 1957. Knjigo je izdal Inštitut za narodnostna vprašanja, avtorji razprav so Lajos Bence: Leto šestinpetdeset je postalo naša skupna stvar, Attila Kovács: madžarski begunci v Sloveniji leta 1956 in 1957 (osrednja študija) ter Begunska taborišča in sprejemni centri v Sloveniji: László Göncz.

- **Velikonočna delavnica v vrtcu Monošter. Vzgojiteljici asistentki Andreja Serdt Maučec in Romana Trafela. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, letn. XXVII, št. 14, 6. aprila 2017, str. 3**

V soboto 18.3.2017 je potekala delavnica na temo Velika noč. Delavnica je bila namenjena otrokom in njihovim staršem. Delavnici v Vrtcu Monošter bodo sledile še delavnice v ostalih porabskih vrtcih.

- **Strokovno izobraževanje za učitelje. Valerija Perger. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, letn. XXVII, št. 14, 6. aprila 2017, str. 3**

V sklopu 4-letnega pedagoškega projekta Dvig kakovosti narodnostnega šolstva za madžarsko narodno skupnost v Sloveniji ter slovensko narodno skupnost na Madžarskem, katerega nosilec je Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost, financiran pa je s strani EU, so za porabske vrtce in šole predvidene, poleg financiranja zaposlitve učitelja asistenta tudi izobraževalne dejavnosti za učitelje in vzgojiteljice.

- **Spomin na komandirja Prekmurske čete. Besedilo: Filip Matko Ficko. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, letn. XXVII, št. 14, 6. aprila 2017, str. 4**

Grob partizana Alojza Škrjanca – Mirka na monoštrskem pokopališču vrsto let obiskujejo člani borčevske organizacije iz Murske Sobotice, saj so med njenimi člani nekoč bili tudi Mirkovi soborci iz Prekmurske partizanske čete.

- **Filmski večer na Verici. A. Bedič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, letn. XXVII, št. 14, 6. aprila 2017, str. 4**

V petek, 24. marca so si na Verici / Ritkarovcih v okviru filmskega večera vaščani lahko ogledali slovenski film z naslovom Traktor, ljubezen in rock 'n' roll v organizaciji Zveze Slovencev na Madžarskem.

- **Tudi v tem šolskem letu tečaj slovenščine. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, letn. XXVII, št. 14, 6. aprila 2017, str. 7**

Zveza Slovencev na Madžarskem že vrsto let prireja brezplačne tečaje slovenskega knjižnega jezika v Slovenskem domu. Izobraževanja v Monoštru trajajo dvakrat po tri mesece, septembra pa se jim lahko pridruži vsak, tudi brez predznanja. V šolskem letu 2016/2017 tečaj vodi učitelj Dvojezične osnovne šole Števanovci Zoltan Majczan.

Periodične publikacije – kazala

- **Dela - Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, leto 2016, številka 45**

<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-15RX2K3C/?euapi=1&query=%27keywords%3ddela%2c+oddelek+za+geografijo+filozofske+fakultete++v+ljubljani%27&pageSize=25&fyear=2016>

- **Dela - Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, leto 2016, številka 46**

<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-ZYYZGVY4/?euapi=1&query=%27keywords%3ddela%2c+oddelek+za+geografijo+filozofske+fakultete++v+ljubljani%27&pageSize=25&fyear=2016>

- **Migracijske i etničke teme, Vol. 32, No. 3, prosinac 2016**

http://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=14262

- **International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, Volume 20, Issue 3, 2017**

<http://www.tandfonline.com/toc/rbeb20/20/3?nav=tocList>

- **Sopotja, glasilo slovenske skupnosti na Reki in v PGŽ, marec 2017, številka 1, letnik 6**

<http://www.slovinci.si/nova-stevilka-reske-revije-sopotja/>
<http://www.slovinci.si/wp-content/uploads/2017/03/Sopotja-2017-1-web.pdf>

- **MigraLex - Zeitschrift für Fremden- und Minderheitenrecht, 01/2017**

<http://www.migralex.at/home>

- **Österreichisches Jahrbuch für Politik 2016**
http://www.beck-shop.de/fachbuch/inhaltsverzeichnis/9783205204350_TOC_001.pdf